Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һэдэ гараа | № 174 (13888) | 1972 оной июлиин 26, среда | Сэн 2 мүнгэн

...ТЫН МАЛДА—ЭЛБЭГ ТЭЖЭЭЛ

...ЕПУТАДУУД ...ҺЭ ХУРЯАЛГАДА

...алдэ Захаамин нютагта ...роо элбэгтэй байжа, хаа ... ногооной ургаса нё...хиһоо үлүү һайн га...имэһээ Санагын совхо...мэришэд ниитын адуу...а барлам хүрэхэ үбһэ ...лэлхэжэ абаха дүүрэн болоно.

...ой ажалшад энэ зун...00 центнер үбһэ, 18700 ...зеленко хуряажа абаха ... юм. Тиихэдэ 8000 ...сенаж дараха, 1000 ...набшаһата тэжээл бэ...жэ байна. Энэмнай тон ...татай, ехэ ажал гээшэ. ...тиимэ байбашье һаань. ...боо дүүргэхэ, үлүүлэн ...арга боломжо бии гээ...

...н малда тэжээл бэлэд...тухай асуудал совхозой ...а суглаан дээрэ хараг...тодорхой хэмжээнүүд ха...а һэн. Малдаа элбэг ...үбһэ хуряаха, тэжээлэй ... түлөө шанга тэмсэл ... гэжэ тэрэ суглаан дээ...лэгдэһэн байгаа. Тиихэ...эл бэлэдхэлгэдэ хабаа...социалис мүрысөөнэй ...мнэлэгдэн тодорхойлог...үбһэшэдэй үдэр бүриин ...жэ хантаха талаар зо...ижээн абтаһан юм.

...л бэлэдхэлгын хүдэл...түрүү онол арга хэрэг...һэшэдэй ажалай эмхид...аруулха тухай асуудал ...ала гэжэ бидэнэр мэдэр... Тиимэһээ энэ асуудал со...соведэй сесси дээрэ ха... ашатай туһатай хөө...болоһон байна. Сомо...едэй депутадууд, совхо...талбэрилэгшэд энэ асуу...нэн хэлсэлгэдэ эдэбхи... хабаадалсажа. Үнэтэ ...шуудые оруулаа һэн.

...вой хүдэлмэришэд аймаг ...түрүүлэн үбһэ хуряал...итэйгээр эхилээд, мү...хүдэлмэри түлэг дундаа ...байна. Тэжээл бэлэдхэл...лмэридэ хамтадаа 310 ...н ажаллажа байна. Тэ...дунда нютагай дунда ...н 85 һурагшад ...Үбһэ хуряалгада гараг...8 звено боложо ху...й. Звенонуудай олон...коммунистнууд, сомоной ...депутадууд ударидана. ...тус бүридэ 10—14 хүн ... Иимэ томодхогдоһон ...дые эмхидхэхэдэ, ажа...аргшатай һайн байдаг ... Ушарынь юуб гэхэдэ, ... тэжээл бэлэдхэлгын бу...хникэ бүтээсэ ехэтэйгээр ...гдэхэ байна бшуу. Үбһэ ...н 20 звенодо трактор, ...техникэ даалгагданхай. ... 8 звенонь холын, тех...хэрэглэжэ болохоор бэшэ газарта хүдэлнэ. Тэдэнэр үбһэеэ гол түлэб гар хажуураар сабшажа абаха юм.

Үбһэ хуряалгын ажалда тосхоной эмхи зургаануудай хүдэлмэришэд, алба хаагшад эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Жэшээлэн хэлэбэл, дунда һургуулиин багшанар А. Б. Унтанов, Б. Б. Бахутов, В. С. Мархаев, В. Д. Жигжитов гэгшэд һайн дураараа үбһэндэ гараад, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ байна.

Сомоной соведэй депутат Д. Д. Бадмаев оньһожоруулагдамал звено даажа абаад, Болхой гэжэ газарта хүдэлнэ. Энэ звеногой гэшүүд өөһэдынгөө зорилгые һайса ойлгожо, эмхи гуримтайгаар үбһэеэ сабшажа эхилээ. Депутат Д. Д. Бадмаевай хүтэлбэрилдэг звеногой гэшүүд мүнөө 100 гаран центнер үбһэ һурилэнхэй. Мүн тиихэдэ тэдэнэр витаминтай үбһэ бэлдэнэ.

Залуу механизатор, сомсоведэй депутат Д-Н. С. Бабалаев хоёрдохи жэлээ үбһэ хуряалгын звено ударидана. Тэрэнэй звено мүнөө Сэнтэ гэжэ газарта ажаллана. Энэ звеногой гэшүүд анха түрүүн намагтай газарай, ой модоной соорхойнуудай ногоо сабшажа эхилээ. Тэдэнэр баһа зуугаад центнер эрхим шанартай эртын үбһэ хуряажа һурилэнхэй.

Сомсоведэй депутат С. Д. Цыденпилов арба гаран жэл соо таһалгаряагүй үбһэндэ ябажа, звено хүтэлбэрилдэг юм. Тиимэһээ ажалай һайн дүршэлтэй болонхой. Үбһэшэдэй дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ жэл бүри түрүү һууринуудай нэгые эзэлһэн лэ байдаг. Нүхэр Цыденпилов үбһэнэй шанар муудуулхагүйн, тэрэнээ һайнаар һурилхын түлөө ехэ оролдолго гаргажа байдаг. «Цыденпиловэй хүдэлһэн газарта үбһэнэйнь шанар хододоо һайн байдаг юм» гэжэ совхозой малшад хөөрэлдэдэг болонхой.

Тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэридэ сомоной соведэй депутадууд Ц. Ц. Буренов, Д. Г. Бадмаев, С. Б. Ардаев, Д. Н. Доржиев болон бусад хабаадалсана. Тэдэнэр гар хажуураар үбһэ сабшахадаа, эрхим ажалай үльгэр жэшээ харуулжа ябана.

Иигэжэ Санагын сомоной соведэй депутадууд, эндэхи эмхи зургаануудай хүдэлмэришэд болон алба хаагшад тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байна. Тэдэнэр бултадаа үбһэ хуряаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэхээр зоригжонхой.

С. САНЖИТОВ,
Санагын сомсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ, хүдөө бэшэгшэдэй постын түрүүлэгшэ.

ҮХЭРШЭДНАЙ ХЭЛЭҺЭНДЭЭ ХҮРЭХЭ

Зунай бэлшээриин хаһада малаа һайнаар адуулжа, толгой бүриин шэгнүүрые сүүдхэдээ 1000 граммһаа доошо бэшээр нэмээжэ абаха тухайгаа колхозоймнай үхэршэдэй республикынгаа малшадта хандаһаар хоёр һара болобо. Энэ хугасаада малшаднай ямараар ажаллааб гэжэ тобшохоноор хөөрэжэ үгэмөөр.

Июнь һарада Василий Иванович Бахманов, Иван Андреевич Зубарев гэгшэд хаража байһан хашараг бүхэнөө сүүдхэдээ 1000 граммаар нэмээжэ шадаа. Эдэ нүхэднай мал бүхэнөө гүрэндэ тушааха үе болоторнь 360 килограмм шэгнүүртэй болгохо зорилготой. Үхэршэд И. А. Лапин, А. М. Колодин, С. Е. Новоселов гэгшэднай мүн һайн үрэ дүн туйлаһан гээшэ. Ган гасуур болоһон дээрэһээ ажахымнай малшад хаража байһан хашараг, буруунуудаа үдэр һүнигүй адуулжа нимэ амжалта туйлажа шадаа гэжэ эндэ хэлэхэ хэрэгтэй. Ажахымнай ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд холын зуһаланда байһан малшадые хаһа сагтань эрьежэ, үхэрнүүдэй гуур үгы хэхэ, бэеыень һоно, батаганаанда эдюулхэгүй эмээр сүршэнэ.

Һаядаа элбэгээр ороһон хура бороо бэлшээрие һайжаруулба. Энэ һарада олохон малшаднай хаража байһан үхэр бүриингөө шэгнүүрые сүүдхэдээ килограммаар нэмээжэ абаха байха. Дүрбэ—табан хоногһоо энэ һарын дүн гаргахабди. Энэ һарада үхэршэднай ехэтэ оролдон ажаллаба. Малшаднай хараалһанаа бэелүүлхээр оролдожо байнхай.

И. ОСЕЕВ,
«Дружба» колхозой түрүүлэгшэ.
Хяагтын аймаг.

«ТЕПЛОПРИБОР» заводой коллектив СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ шэнэ дүрбэн прибор бүтээн гаргаха гэһэн уялга абаһан байна. Мүнөө заводой коллектив гурбан шэнэ прибор бүтээгээд байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: слесарьнүүд Валентина Гаськова (баруун гарһаа) залуу коммунистка Раиса Ухова гэгшэд БУМ гэжэ шэнэ прибор хабсаргажа байна.

П. ГОМБОЖАПОВАЙ фото.

Хэжэнгын аймагай «50 лет Октября» совхозой хүдэлмэришэд үнгэрэгшэ жэлдэ 32 тонно витамин ехэтэй ногооной гурил бэлэдхэжэ абаһан юм. Һаяхан тус ажахы ногооной гурил бэлэдхэжэ захалба. Эндэхи хүдэлмэришэд түрүүшын үдэрһөө эхилжэ энэ хүдэлмэриеэ эмхи гуримтайгаар ябуулна. Агрегадые даагшаар дүй дүршэлтэй механизатор Николай Третьяков томилогдонхой.

Энэ шухала хүдэлмэриеэ тус агрегат хоёр халаанда ябуулна. Мүнөө жэлдэ ниитынгээ нарай малда 300 тонно витамин ехэтэй ногооной гурил бэлэдхэжэ абаха даабаритай. Һаянай байдалаар эндэ хоёр зуу шахуу центнер шэмэтэй тэжээл бэлэдхэгдэбэ. Мүн зүбөөр хатааһан набша нарай, жэжэ малда ехэ туһатай юм. Ажахыда 160 центнер набша намаа бэлэдхэгдээ.

Малай ашаг шэмын эрид дээшэлэлгэдэ сенаж ехэхэн удха шанартай гэжэ эндэхи малшад мэдэдэг болонхой. Мүнөө жэлдэ Ородой адагай механизаторнууд 700 тонно сенаж даража абаха юм.

Хэжэнгын аймаг.

В. КОВАЛЕНКО.

ТҮРҮҮШЫН 2000 ЦЕНТНЕР ҮБҺЭН

Үнгэрһэн недели соо ходо хура бороо орожо. нилээд һаатуулаашье һаань, манай «Прибайкалец» колхозой үбһэшэдэй зургаан звено наратай сэлмэг үдэрэй час бүхэниие һайнаар хэрэглэжэ, үсөөхэн хоногто яһала горитой хүдэлмэри хэжэ үрдеэ.

Ажахы дотор бүхыдөө 400 гектарай ногоон сабшагдажа, 2 мянга үлүүтэй центнер үбһэн һурилэгдөөд байна. Звенонуудай гол түлэб оньһожоруулагданхай. Тус бүридэнь үбһэ сабшаха, тармаха, баал суглуулха, һурилхэ оньһон түхеэрэлгэнүүд, тэдэниие шэрэхэ тракторнуудшье бии.

Байгша ондо колхозай бүхыдөө 27 мянган центнер үбһэ һурилжэ абаха түсэбтэй юм. Ондоогоор хэлэбэл, нёдондонойхиһоо 4 мянга үлүүтэй центнерээр ехэ үбһэ абахаар хараална. Тэды шэнээн үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ аргатайшьебди.

М. БОЕВ,
колхозой экономист.
Прибайкалиин аймаг.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

«АВТОМОБИЛЬНА ХАРГЫН УУДАЙ БАРИЛГАДА, ЗАҺАБАРИЛГАДА КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ, ПРОМЫШЛЕННА, ТРАНСПОРТНА, БАРИЛГЫН БА БУСАД ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ, АЖАХЫН ОРГАНИЗАЦИНУУДАЙ ХАБААДАЛСАХА ТУХАЙ» РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ 1959 ОНОЙ АПРЕЛИИН 7-до АБАҺАН УКАЗАЙ 3-дахи СТАТЬЯДА ХУБИЛАЛТАНУУДЫЕ ОРУУЛХА ТУХАЙ

Россин Совет Федеративна Социалис Республикын Верховно Соведэй Президиум **иигэжэ тогтооно:**

1. «Автомобильна харгынуудай барилгада, заһабарилгада колхоз, совхозуудай, промышленна, транспортна, барилгын ба бусад предприятинуудай, ажахын организацинуудай хабаадалсаха тухай» РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1959 оной апрелиин 7-до абаһан Указай 3-дахи статьяда хубилалтануудые оруулха (РСФСР-эй Верховно Соведэй 1959 оной № 14 ведомостьнүүд, ст. 241), тэрэ статьяе иигэжэ найруулха:

«3. Нютагай автомобильна харгынуудай барилгада, заһабарилгада хабаадалсахаар хабаадуулагдаһан колхоз, совхоз, предприяти, ажахын организаци бүхэнэй хэхэ хүдэлмэриин хэмжээн жэлдээ иимээр тодорхойлогдодог:

а) колхозуудта — колхозой ажал хэжэ шадаха гэшүүн бүхэндэ 4-һөө 6 хүрэтэр үдэрэй нормо ба колхоздо бии байһан ашаанай автомобиль, трактор, экскаватор, кран-погрузчик, газар малтадаг ба харгын машина бүхэндэ, мүн мори унаа бүхэндэ 2-һоо 4 хүрэтэр үдэрэй нормо дүүргэхэ;

б) совхозуудта — тэдээндэ бии байгаа ашаанай автомобиль, трактор, экскаватор, кран-погрузчик, газар малтадаг ба харгын машина бүхэндэ 3-һаа 4 хүрэтэр үдэрэй нормо бүтээхэ;

в) леспромхозуудта, промышленна, транспортна, барилгын ба бусад предприятинуудта, ажахын организацинуудта — тэдээндэ бии байгаа ашаанай автомобиль, трактор, экскаватор, кран-погрузчик, газар малтадаг ба харгын машина бүхэндэ 6 үдэрэй нормо бүтээхэ, зүгөөр тэдэнэй гол ажал ябуулгын жэлэй хэмжээнэй 0,5 процентһээ бага бэшэ байха (бүхы продукциин, барилга-хабсаралгын хүдэлмэринүүдэй, ашаа болон пассажирнуудые шэрэһэнһээ ороһон бүхы олзо доходой хэмжээнһээ гэхэ мэтэ);

г) ашаанай автомобильнуудгүй, тракторнууд, экскаваторнууд, кран-погрузчигуудгүй, газар малтадаг ба харгын машинануудгүй предприятинууд ба ажахын организацинуудта — тэдэнэй гол ажал ябуулгын жэлэй хэмжээнэй 0,5 процент байха;

д) хангалгын, худалдаа наймаанай организацинуудта — жэлэй эрьесын (ниитын эдеэ хоолой эрьесые оруулангүйгөөр) 0,02 процент байха».

2. Энэ Указ 1973 оной январиин 1-һээ хүсэндөө оруулагдаха.

3. «Автомобильна харгынуудай барилгада, заһабарилгада колхоз, совхозуудай, промышленна, транспортна, барилгын ба бусад предприятинуудай, ажахын организацинуудай хабаадалсаха тухай» РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1959 оной апрелиин 7-до абаһан Указда нэмэлтэ, хубилалтануудые оруулха тухай» РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1968 оной августын 27-до абаһан Указай 1-дэхи статья болюулагдаа гэжэ мэдэрхэ (РСФСР-эй Верховно Соведэй 1968 оной № 35 ведомостьнүүд, ст. 1305).

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1972 оной июлиин 21.

БурАССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

НҮХЭР М. Г. ВОСКОБОИНИКОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Олон жэлдэ багшын, шэнжэлхы литературна ажал эрхилһэнэйнь түлөө, республикада мэргэжэлтэй кадрнуудые бэлэдхэлдэ габьяатай байһанайнь түлөө түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, А. И. Герценэй нэрэмжэтэ Ленинградай гүрэнэй багшанарай институдай Холын хойто зүгэй арадуудай хэлэ, арадай аман зохёол, литературын кафедрын профессор, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор **Воскобойников** Михаил Григорьевичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
1972 оной июлиин 24.

...РИМ-
...ЙГААР
...ИЛБЭ

«ВЕНЕРА-8» ГЭЖЭ СОВЕТ АВТОМАТ СТАНЦИ ҮҮРЭЙ СОЛБОН ДЭЭРЭ БУУБА

ТАСС-АЙ МЭДЭЭСЭЛ

...анай аймагай планетэнүүдые шэнжэлгэ...вет эрдэм ба техникэ шэнэ амжалта ...ба.

...нера-8» гэжэ планетэнүүд хоорондын ...ат станци 117 сүүдхын туршад соо 300 ... миллион километр ниидэжэ 1972 ...июлиин 22-то Үүрэй Солбондо ойртожо

...нетын атмосферэ руу станциин ороходо ...а оньһон түхеэрэлгэтэй аппарат тэрээн...сгаарлан һалажа, аппарадай ниидэлгые ...намическа аргаар удааруулһанай һүү...арашюдаар намдууханаар доошоо оро...лиин 22-то Москвагай сагаар 12 час ...нутада Үүрэй Солбоной нюруу дээрэ ...огүй зөөлэнөөр буугаа.

...буулинай аппарадай планетын гэрэлтэй ... буулга анха түрүүн бэелүүлэгдэбэ.

...вет Социалис Республикануудай Союзые ...улагша Владимир Ильич Ленинэй дүр...бойлгон һиилэһэн ба СССР-эй гүрэнэй ...е һиилэһэн вымпелнүүд Үүрэй Солбон ...баашагдаа.

...ашюдаар аппарадай бууха үедэ ба тэ...түүлээр 50 минутын турша соо аппа...ээрэ тодхогдоһон научна оньһон түхеэ...үүдые хэрэглэн, планетын атмосферэ ...уһан газарай дээдэ захын хүрьһэн шэн...дэ. Шэнжэлэлгын үедэ абтаһан мэдээ...газарта дамжуулагдаһан байна.

Планетэнүүдэй хоорондын замаар «Венера-8» гэжэ автомат станциин ниидэхэ үедэ тэрээнтэй хэлхеэ холбооной 86 сеанс үнгэргэгдөө, тэдэнэй үедэ станци залан шэглүүлэгдэдэг, тэрээн дээрэхи оньһон түхеэрэлгэнүүд хинан шалгагдадаг, ниидэлгын зам хэмжэгдэдэг, замбуулинай дайда соо болсжо байдаг физическэ ушар байдал научна ёһоор шэнжэлэгдэдэг байгаа.

Ниидэлгын үедэ станци дээрэһээ дамжуулагдаһан телеметрическэ мэдээнүүдэй ёһоор тэрэнэй бүхы оньһон түхеэрэлгэ, научна аппаратура һаадгүй һайнаар хүдэлөө.

Үүрэй Солбон тээшэ автомат станциин тодорхой саг соо ниидэлгые, планетын урид хараалагдаһан райондо аппарадые буулгалгые хангахын тулада станциин ниидэжэ ябаһан зам 1972 оной апрелиин 6-да хубилгагдаһан байха юм. Станциин зам угаа наринаар хубилгагдаа гэжэ һүүлээрнь элирээ, тиимэһээ программаар хараалагдаһанай ёһоор ниидэлгын замые хоердохёо хубилгаха хүдэлмэри болюулагдаһан байна.

Үүрэй Солбон шадарай замбуулинай дайда соо ба Үүрэй Солбоной атмосферэй дээдэ талын хубида станциин ниидэжэ ябаха үедэ радиациин хэм, водородой болон дейтериин хэр үдхэн байһаниинь хэмжэгдээ.

«Венера-8» станциһаа һалажа аппарадай доошоо буулга Москвагай сагаар 10 час 40 минутада эхилһэн байна.

Планетын атмосферэ соо ниидэлгые аэродинамическа аргаар удааруулагдаһан ба аппарадай газаа талын температурын горитойгоор дээшэлһэн дээрэһээ скоростьнь секундада соо 11,6 километр байһанаа секунда соо 250 метр хүрэтэр удаараа. Тэрэнэй һүүлээр парашютна оньһон түхеэрэлгэ хэрэглэгдэһэн байха юм.

Планетын хэр зэргээр гэрэлтүүлэгдэдэгые, атмосферэ ба үдэр байдаг талынь нюруу дээрэхи давлени болон температура тодорхойлхо туршалганууд парашюдаар буулгын участогта Үүрэй Солбониие шэнжэлгын түүхэдэ анха түрүүн бэелүүлэгдээ.

Планетын хүрьһэнэй дээдэ талын шулуунуудай шэнжэ тухай мэдээнүүд мүн лэ абтаа.

Научна хэмжэлгэнүүдэй үрэ дүнгүүд шэнжэлэгдэжэ байнхай.

Замбуулинай дайдые, Һарые болон Наранай аймагай планетэнүүдые замбуулинай автомат аппарадуудые хэрэглэн шэнжэлхэ совет программа амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ.

Совет Социалис Республикануудай Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн гүйсэхын урдахана совет космонавтикын туйлаһан шэнэ амжалтанууд олон арад үндэһэтэнэй совет гүрэнэй научно-техническэ дэбжэлтын, арадуудайнь зохёон байгуулхы эдэбхи хэшээлэй гайхамшаг гэршэ боложо үгэнэ.

ҮНДЭР СЭГНЭЛТЭ

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). СЭВ-эй гэшүүн оронуудай социалис экономическа нэгэдэлэй үргэн программын дүүргэгдэжэ байһанда Монголой хэблэл үндэр сэгнэлтэ үгэнэ. Тус программые бэелүүлгын нэгэдэхи жэл хадаа социалис байгуулалтын булюу һайн байһан тухай гэршэлнэ, аха дүү оронуудай социалис нэгэдэлэй талаар зохёоһон политикын зүб байһые лаблана гээд «Үнэн» газетэ июлиин 24-дэ бэшэһэн байха юм. Оронойнгоо байгаалиин баялигуудые ашаглалгадань арадай Монголдо Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй оронууд ехэ туһаламжа үзүүлнэ гээд газетэнүүд онсолон тэмдэглэнэ. «Үнэн» иигэжэ бэшэнэ: Эрдэнэтиин-обо гэжэ нютагта һаяхан элирүүлэн олдоһон зэдэй-молибденовэ уурхайе ашаглаха предприяти МНР-тэ баригдахаар хараалагдана. Энэ барилга Советскэ Союзай туһаламжатайгаар бэелүүлэгдэхэ юм. Эдэ бүгэдэ СЭВ-эй үргэн программада үндэһэлэн, социалис оронуудай харилсаа холбоо гүнзэгырүүлгын шэнэ үнэмшэстэй жэшээ боложо үгэнэ гээд Монголой хэблэл тэмдэглэнэ.

ВЫСТАВКЭ ЕХЭЭР ҺОНИРХОГДОБО

Электрын элшэ хүсэ гаргаха, дамжуулха ба хэрэглэхэ асуудалда зорюулагдажа, Москвагай «Сокольники» гэжэ соёлой ба амаралтын парк соо нээгдэһэн «Электро-72» гэжэ уласхоорондын выставкэ ехээр һонирхогдоно. Выставкые 300 мянга шахуу хүн хараад байна. Нүхэд А. П. Кириленко, К. Т. Мазуров А. Я. Пельше, Д. С. Полянский, П. Е. Шелест, П. Н. Демичев июлиин 24-дэ выставкэдэ ороо. КПСС-эй ЦК-гай таһагые даагша В. С. Фролов, СССР-эй Худалдаа наймаанай-промышленна палатын президиумэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Е. П. Питовранов тэдэнтэй хамта ябалсаа.

Советскэ Союзай экспозициие совет хүтэлбэрилэгшэд тусгаар анхаралтайгаар хараһан байна. Эсэгэ ороной электротехническэ промышленностиин арадай ажахын угаа ехээр хүгжэнги һалбари түүхэтэ богонихон болзор соо болоһыень энэ экспозици харуулна. Болгариин, Венгриин, ГДР-эй Польшын, Румыниин, Чехословакиин, Югославиин, Франциин, Италиин, ФРГ-гэй, Англиин, Финляндиин, Японой болон бусад оронуудай экспозицинуудтай совет хүтэлбэрилэгшэд мүн лэ ехэ һонирхолтойгоор танилсаһан байна.

СССР-эй Электротехническэ промышленностиин министр А. К. Антонов, «Электро-72» выставкын генеральна директор Р. М. Зорин тайлбаринуудые үгөө.

(ТАСС).

ЭРХИМ МАСТЕРНУУД

Үнеэдые машинаар һаадаг мастернуудай бүхэроссин 4-дэхи мүрысөөн Ульяновска шадарай «Карлинский» гэжэ совхоздо болоод дүүрэбэ. Нютаг нютагуудта болоһон мүрысөөнүүдтэ илажа гараһан 80 шахуу эрхим һаалишад Россин чемпионуудай нэрэ зэргын түлөө тэмсээ.

Новосибирскэ областиин «Боровское» гэжэ туршалга-үйлэдбэриин ажахын машинаар һаалгын мастер Александра Чупина хүндэлэлэй табсан дээрэ гарана. Тэрээнтэй зэргэлээд мүнгэн медальда хүртэһэн Тамара Гурина (Ураалай хүдөө ажахын НИИ-гэй «Исток» гэжэ туршалгын ажахы) зогсоно. Гурбадахи һууриие Надежда Никольская (Волгоградска областиин Калининай нэрэмжэтэ колхоз) эзэлээ.

Эрэшүүлэй дундаһаа Волгоградска областиин «Солодчинский» колхозой машинаар һаалгын мастер Ион Горбунов Россин чемпион болоо. Хоёрдохи һуури Александр Мешков (Красноярска хизаарай «Уярска» совхоз), гурбадахи һуурииие Владимир Пронин (Рязанска областиин Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ колхоз) эзэлһэн байна.

Бүхэроссин дүрбэдэхи мүрысөөнэй дүнгүүдээр РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствын дамжуулгын кубогууд Новосибирскэ областьдо, мүн «Боровское» гэжэ туршалга-үйлэдбэриин ажахыда олгогдоо.

(ТАСС-ай корр.).
Ульяновск.

КПСС-эй РАЙКОМУУДАЙ ПЛЕНУМҮҮДҺЭЭ

ТУРУНТАЕВО

Партиин Прибайкальска райкомой пленум болобо. «КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй «Партийна документнүүдые һэлгэхэ тухай» тогтоол бэелүүлхэ талаар районно партийна организациин зорилгонууд» гэһэн асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Н. Е. Шелковников элидхэл хэһэн байна.

Партийна документнүүдые һэлгэлгэ КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр үнгэргэгдэхэнь, энэ шухала политическэ хэрэг партидоторой демократи хүгжөөхэ, партийна организацинуудай ажахыдахи нүлөө, дайшалхы шадабари дээшэлүүлхэ, партиин зэргэ бэхижүүлхэ гээд үгэ хэлэһэн Сэлэнгын модоной баазын парткомой секретарь Р. Т. Старцева, «Путь к коммунизму» колхозой партийна организациин секретарь А. А. Ушков, Вайгалай леспромхозой директор С. И. Гришкин, «Заветы Ильича» колхозой парторганизациин секретарь В. Е. Белых, КПСС-эй райкомой гэшүүн, Таловска түмэр-бетонно конструкцинуудай заводой тепловозой машинист Е. П. Рябцев болон бусад тэмдэглэһэн байна.

КПСС-эй райкомой пленумдэ партиин обкомой бюрогой гэшүүндэ кандидат, «Правда Бурятии» газетын редактор нүхэр И. К. Щекотов хабаадалсажа үгэ хэлээ.

Партийна документнүүдые һэлгэлгэдэ бэлэдхэл эмхитэйгээр үнгэргэхэ, энэ эмхидхэлэй — политическэ тон шухала хэмжээ ябуулгантай дашарамдуулан партийна организацинуудай хүдэлмэри бүри һайжаруулха хэмжээ ябуулганууд КПСС-эй райкомой пленумэй баталан абаһан тогтоол соо хараалагданхай.

БАРГАЖАН

Партийна документнүүдые һэлгэлгэтэй дашарамдуулан, аймагай партийна организациин зорилгонууд тухай асуудал КПСС-эй райкомой пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн, тус асуудалаар партиин райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Л. Б. Раднаев элидхэл хэһэн байна.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсаһан Баргажанай совхозой парткомой секретарь Б. Я. Шрагер, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь М. Ц. Гармаев, Онёогой леспромхозой директор И. П. Мясников болон бусад КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй баталан абаһан «Партийна документнүүдые һэлгэхэ тухай» тогтоолые бүримүһөөр һайшаажа байһан тухайгаа мэдүүлжэ, энэ хадаа коммунистнуудай эдэбхи үүсхэл хүгжөөхэ, партийна журам ба парти доторой демократи бэхижүүлхэ, партийна организацинуудай дайшалхы шадабари дээшэлүүлхэ хэрэгтэ тон ехэ нүлөө үзүүлхэ байна гэжэ онсолон тэмдэглэһэн байна. Политическэ, эмхидхэлэй тон ехэ удха шанартай энэ хэмжээ ябуулгада партийна организацинуудай ехэ анхаралтайгаар бэлдэжэ эхилһэн тухай тэдэнэр хэлээ.

КПСС-эй райкомой пленумдэ партиин обкомой бюрогой гэшүүндэ кандидат, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо нүхэр В. И. Дубровский хабаадалсажа үгэ хэлээ.

Зүбшэн хэлсэһэн асуудалаараа партиин райкомой пленум дэлгэрэнгы тогтоол абаба.

ХУРАМХААН

«Партийна документнүүдые һэлгэхэ тухай» КПСС-эй Центральна Комитедэй майн (1972 оной) Пленумэй тогтоолтой дашарамдуулан, аймагай партийна организациин зорилгонууд» гэһэн асуудал партиин райкомой пленум дээрэ табигдаба. КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр К. Д. Дагбаев элидхэбэ.

Аргатын совхозой нэгэдэхи отделениин партгруппорг, һаалишан С. Б. Тарасова, КПСС-эй райкомой дэргэдэхи штатна бэшэ комиссиин түрүүлэгшэ Г. К. Иванов, Дэрэвнэй совхозой хоёрдохи отделениин партийна эхин организациин секретарь В. Ц. Баторов, Хурамхаанай совхозой партийна комитедэй секретарь В. Д. Цыренов болон бусад элидхэл тушаа үгэ хэлэһэн байна.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые, юһэдэхи табан жэлэй түсэб дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ партийна организацинуудай, бүхы коммунистнуудай үүргэ, харюусалга дээшэлүүлхэ, социалис мүрысөө бүри үргэнөөр дэлгэрүүлхэ зорилго партийна документнүүдые һэлгэлгэдэ бэлэдхэлэй үедэ партийна организацинуудай үмэнэ табигдана гэжэ тэдэнэр тэмдэглэбэ. Энэ политическэ шухала хэмжээ ябуулгада һайнаар бэлдэхэ, эмхи гуримтайгаар үнгэргэхэ гээшэ партийна организацинуудай нэрэ хүндын хэрэг болоно.

КПСС-эй обкомой захиргаануудай органуудай таһагые даагша нүхэр К. А. Калашников партиин райкомой пленумэй хүдэлмэридэ хабаадалсажа үгэ хэлээ.

Партиин райкомой пленум КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй тогтоол һайшаажа, партийна документнүүдые һэлгэхэ хүдэлмэрие политическэ үндэр хэмжээндэ үнгэргэхэ хэмжээ ябуулгануудые хараалһан тогтоол абаба.

Ленинэй орденто Октябрийн революциин 50 жэлэй нэрэмжэтэ Балхашай горно-металлургическа комбинат мүнөө хаанта России бүхы заводуудай хайлуулдаг зэдһээ ехэ зэд үйлэдбэрилэн гаргадаг байна. Тэрэнэй продукцине Советскэ Союзай мянгаад предприятинууд хэрэглэнэ. Энэ комбинат хилын саанашье суурхана. Тэрэнэй зэд мүнөө Польшо, Чехословаки, холын Куба, тэмсэжэ байгаа Вьетнам, Венгри, ГДР, Болгари болон бусад оронуудта ошоно.

Комбинат байгуулгада, тэрэнэй проектнэ хүсые ашаглалгада союзна республикануудай оруулһан хубита ехэ. Ураалһаа, Белоруссиһаа түхеэрэлгэнүүд, хүсэтэ станогууд болон автосамосвалнууд эндэ асарагдадаг. Украинын, Армениин мэргэжэлтэд казах нүхэдтэйгөө хамта үйлэдбэрние наринжуулна. Балхаш Ленинградай архитекторнүүдэй проектээр бодхоогдоһон.

Предприятиин коллектив 1972 ондо хэдэн миллион түхэригэй продукци үлүү үйлэдбэрилэн гаргаха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: металлургнууд, коммунис ажалай ударнигууд казах Тулууге Джумантаев, ород Николай Бутуев.

ТАСС-ай фотохронико.

ТҮРҮҮ ХҮН ТУХАЙ ХӨӨРӨӨН

ҺААЛИШАНАЙ ХҮСЭЛ

Шэнээр баригдажа ашаглагдаһан гэрнүүдэй сонхоор электрын гэрэл ялабхина. Эндэ үдэшын һаалган һаял эхилһэн хэбэртэй, дандаа сайбар зүһэтэй үнеэд хибэдэһээ хибэн, яаралгүй уухилан хэбтэхэнь элихэнээр харагдана.

Ивалгын голдо магтаалтай болоһон бэрхэ һаалишан Дашимаа Очирова ялагар сагаан хүнэгүүдые баринхай, нэгэ үнеэнһээ нүгөөдэдэнь ошожо, шамбай бэрхээр ажаллана. Хараха янзада хэжэ байһан ажалдаа яһала һурамхи болоһон юм хаш.

Энэ нүхэрнай арба гаран жэлэй туршада таһалгаряагүй һаалишанаар ажаллажа, үнеэ һааха, харууһалха онол аргыень һайса ойлгоһон, мэргэжэлээ хүсэд шудалһан юм.

— Түрүүшынхээ фермэдэ ажаллахаяа ерэхэдээ абаһаар ядалдадаг һэм,—гэжэ мүнөө тэрэ залуугайхияа һанан хэлэдэг.— Үнеэдэй хүхэ дэлэн шабдаг хатуу шэнги үзэгдэжэ, гарай шалаха ушарнууд байдаг бэлэй. Тэрэ гэһээр арба гаран жэл үнгэрөө. Мүнөө дунда һургуулида һуража ябаһан Дабаажад басагамни сүлөөтэй сагтаа фермэ ошожо, хаа-яа намдаа туһалдаг болоо,— гээд Дашимаа Гимниндармаевна эхэ хүндэл омогорхолтойгоор хөөрэнэ.

Дашимаа Очирова шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ бараг һайнаар ажаллажа, һаамхай үнеэн бүриһөө 3700 килограмм һү һааһан байгаа. Тиигэжэ мүрысөөндэ Ивалгын ОПХ-гай зуугаад һаалишадые ахижа гараад, эрхимлэһэн байха юм.

Энэ нүхэрнай гансашье нёдондо бэшэ, мүн хэдэн жэл удаагаар һабаараа дүүрэн һаалитай байжа суурхуулна.

Үг заяанай урагшаа һанаатай, хэзээдэшье мохошогүй зоригтой энэ эхэнэр түйлаһан амжалтаараа һанаагаа амардаггүй, харин дам саашаа ехэ дэбжэлтэ тээшэ зүдхэдэг зантай юм.

Тиимэл хадаа мүнөө зунай бэлшээриин үедэ үнеэн бүриһөө 1100 килограмм һү һааһын түлөө республика дотороо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эгээн түрүүшээр оролсоод, нёдондонойхиһоо һураггүй ехэ һү һаахаар хараална.

Нүхэр Очировагай һүүлэй үеын үдэр бүриин дүнгүүдые хараад үзэхэдэ, жиирэй 160-аад килограмм болоно гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө үдэртөө арбаад килограмм һүн һаагдана. Тиин энээнһээ хойшо бэлшээриин ногооной һайжарха тума сагаан эдеэн улам дэлгэрхэ гэжэ һанагдана.

Зунай сагта һаалиин малые шадамар бэрхээр адуулаад байбал, һү һаалиин нэмэхэ байһаниинь хэндэшье мэдээжэ. Нуурай фермэдэ Данжур Санжиевич Будаев, Даша Мункуевич Цырепжапов гэгшэд үнеэдые адуулдаг юм.

Май һара соо зүлгэ ногоон үшөө ургаадүй, бэлшээри ядаруу түлюур байдаг ааб даа. Мүн бэлэн тэжээл хомор болоһон байдаг ха юм.

Хэды тиимэ байбашье һаань, Дашимаа Очирова май соо үнеэн бүриһөө үдэртөө 10-аад килограмм һү һаажа шадаһан байна.

Нээрээшье эндэхи һаалишад, илангаяа Дашимаа Гимниндармаевна Очирова жэлэй дүрбэн сагта һабаараа дүүрэн һаалитай байжа, бэшэ бэшэнһээ шалгарна.

Һүүлэй үедэ хура бороон элбэгээр орожо, гандажа байһан газар дайдые яһала ундалуулаа. Мүнөө хээрэ талын зүлгэ ногоон эли бодо һэргэжэ байнхай.

Дашимаа Гимниндармаевна ажалша малша бүхы хүнүүдтэл адли даамгай бэрхэ, дару зантай эхэнэр. Тиимэһээ өөрынгөө ажал тухай тон үсөөн үгөөр иигэжэ хэлэнэ;

— Зунай сагта зүлгэ ногоон дээрэ бэлшээжэ ябабашье һаань, һаамхай үнеэдтэ таряа талханай зүйл, холимол тэжээл эдюулхэ гээшэ һаалиие дээшэлүүлхэ шухала нүхэсэл болохо юм гэжэ һанагшаб,—гэнэ.

Очирова һаалишан болохоһоо хойшо хэды дахин шагнал магтаалда хүртэһэн юм. Энээнһээ гадна ажалдаа шалгарһанай түлөө 1969 ондо ВДНХ-гай медаляар шагнагдаһан, агуу ехэ багшын мүндэлһэн алдарта ойн жэлдэ Ленинэй медальда хүртэһэн, мүн республикын түрүү хүнүүдтэй хамта аха дүү Монгол орондо айлшалжа ошоһон байгаа. Баһа нёдондо үнеэн бүриһөө 3500 килограмм һү һаажа, социалис уялгаяа үлүүлэн дүүргэһэнэй түлөө сарбуугай часаар шагнагдаа һэн.

Дашимаа мүнөө һаял гуша гараад ябаһан, үшөө нилээд залуушье һаа, үнэн шударгы ажалаараа шалгаржа, нютаг нугадаа алдартай, хүндэтэй болонхой.

Тээсгэн үдэшэлэн Нуурай фермын газаа хүн зон хүлгөөтэй байба. Басагад, бэреэдэй хатар, бохор наадажа, хонгёо һайхан аялга татахань дуулдаа һэн. Һүүлээрнь мэдэн гэһээмнай, энэ фермэдэ Ивалгын ОПХ-гай дирекциин, парткомой зүгһөө үбэлэй үедэ һү ехээр һааһанайнь түлөө, мүн һүнэй шанарые онсо һайжаруулһанай түлөө мүнгэн шан барюулагдаһан байба.

Иигэжэ хабар, намарай хагсуудашье, январиин ян гэмэ хүйтэндэшье, нажарай нара ногоондошье,—хэзээдэ илгаагүй—эндэ һүн булаг дэлбэржэ байдаг. Тиихэдэ суута һаалишан Дашимаа Очирова олоной дундаһаа онсо шалгаржа, һүн булагай эхиндэ өөрынгөө сусаршагүй ажалай соло дуудуулна.

В. ГАЛДАНОВ,
худөө бэшэгшэ.
Улаан-Үдын аймаг.

БЭРХЭ ТУГАЛШАН

— Хөөрхэйнүүдни, халуун наранда ангажа байна гү даа, — гээд Самаадай хүгшэн тугалнуудаа уһалжа эхилбэ. Томо хобоо соо уһа эюулхэдэнь, тугалнууд бэе бэеэ түлхилсэн, хүйтэн уһа хомхойгоор уунад. Уһа уужа садаһан тугалнууд һүүлээ үргэжэ, хашаа соогуураа гүйлдэжэ эхилбэ.

Үбэлэй хүйтэндэ, зунай халуунда, хабар намарай хагсуу һалхинда үлеэлгэһэн, хура бороодо сохюулжа үзэһэн, багаһаа мал ажал дээрэ хүдэлжэ ябаһан, дүй дүршэлөөр баян болоһон, Самаадай Оймполовна юрэдөөл ажалай амта һайса таниһан хүн юм.

30-аад онуудта ехэ хүндэ хүшэр һэн. Тиихэдэ арба гараад ябаһан басаган ажалай «богоһые» түрүүшынхиеэ алхаһан байгаа. Тиигэжэ колхозойнгоо янза бүрнин ажалда хүдэлжэ, ахамад ажалшадай дунда ходо магтаалтай, шадамар бэрхэ басаган гэгдэдэг һэн.

Дайнай һүүлэй жэлнүүд... Нүхэр Гатапова үүлтэртэ малай фермэ дээрэ мал адуулагшаар хүдэлөөд, һүүлээрнь һаалишан болоһон байха юм. Самаадай Оймполовна урзанда болотор һаалишанаар хүдэлөө. Удаань нарай тугалнуудые даажа абаад, эрхимээр харууһалжа, ажалдаа нилээд амжалтатай ябана.

Самаадай хүгшэн үнгэрэгшэ жэлэй зунай гурбан һарын туршада харууһалдаг тугалнуудайнгаа толгой бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ дунда зэргээр 700—800 граммаар нэмээһэн байха юм.

Мүнөө Самаадай Оймполовна 30 тугал харууһалдаг. Тэдэнэрынь тобир тарганууд. Нүхэр Гатапова энэ зунай гурбан һарын туршада харууһалдаг тугалнуудайнгаа толгой бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ 700 граммаар дээшэлүүлхэ гэһэн социалис уялга абанхай. Тиигэбэшье зунай һара хахадай туршада тунга ногоон дээрэ тугалнуудаа эрхим һайнаар харууһалжа, толгой бүриинь шэгнүүрые сүүдхэдээ дунда зэргээр 800—850 граммаар нэмээнэ.

Иигэжэ хаанашье, ямаршье ажалда хүдэлхэдөө үнэн ажалша бэрхэ Самаадай Оймполовна Гатаповае ... хүтэлбэрилэгшэд, ... зон хүндэлдэг. Мүн тии... луу малшад тэрэнэй мэ... дэ һураха гэжэ оролдо... маадай хүгшэн энээнһэ... гэтэшье тунхаридаггүй.

Үндэр наһатай бол... ниитын ажалда өөрынгө... тые оруулалсажа ябаһа... риг бэрхэ тугалшан — ... дай хүгшэн ССР Союз... гуулагдаһаар 50 жэлэй ... та ойе нэрэтэй солото... тахын түлөө бүхы хүс... лаа элсүүлэн, улам эр... гээр хүдэлжэ байнхай.

В. БАИ...
Хурамхаанай совхоз.

ХОНИШОД УРМАТАЙ

Арба мянган гаран хонин... Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Харууһанай бригадын гол зэөри энэл даа. Хонидоо һайнаар ондо оруулха, эхэ хонидой долоон отарын хурьгадые түлжүүлхэ, эхэһээнь һалгааха, нооһыень хайшалжа гүрэндэ тушааха, зундаа үбһэ тэжээл бэлдэхэ — эдэ бүгэдые Харууһанай хонишод амжалтатайгаар дүүргэжэ ябана бшуу. СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойе угтуулан, тэдэнэр дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абанхай. Бригадын түрүү хонишод С. Б. Раднаева, С. А. Эмедеева, Д. М. Бадмаева гэгшэд хурьга түлжүүлхэ, нооһо гүрэндэ тушааха түсэбөө 120—125 процент хүрэтэр дүүргэхэбди гэһэн уялга абаа бэлэй. Һаяхан ажалайнь дүн гаргахада, тэдэнэр хэлэһэн үгэдөө хүрөө гэжэ тодоруулагдаба. Жэшээлхэдэ, ахалагша хонишод С. Б. Раднаева, Д. М. Бадмаева гэгшэдэй отарын коллектив 100 эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга түлжүүлжэ, гүрэндэ нооһо тушааха түсэбөө тус тустаа 125—130 процент дүүргээ. Хонин бүриһөө түсэбэй ёһоор 3,5 килограмм ноопо хайшалха даабаряа 4,2—4,5 килограммда хүргөө.

Дүй дүршэлтэй хонишон Дашинима Сундуев эрье хонидые һайнаар адуулжа, мэргэжэһэн хүн. Мүнөө жэлдэ тэрэ ажалдаа мүн лэ ехэ амжалта түйлаба. Хонин бүриһөө 4 килограмм 400 грамм нооһон хайшалагдажа, гүрэндэ тушаагдаа.

Хонишод Б. А. Очиров, П. Ц. Будаева, Р. Б. Содбоева, Б. Б. Раднаев болон бусадшье мүн лэ түсэбүүдээ амжалтатайгаар дүүргээ. Харууһанай бригадын хонишод гүрэндэ нооһо тушааха түсэбөө 127 процент дүүргэбэ. Тэдэнэр социалис мүрысөөнэй гуримай ёһоор, колхозой партком болон правлениин зүгһөө урмашуулагдажа, мүнгэн шанда хүртөө.

— Нооһо хайшалалга, гүрэндэ тушаалга амжалтатайгаар үнгэрбэ. Саашадаа энэ амжалтаяа арьбадхахын тула хонидоо зунай үедэ һайнаар харууһалжа, тобир тарган болгохо гэһэн зорилгоо бэелүүлжэ байнабди, — гэжэ Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Харууһанай бригадые даагша А. Х. Раднаев хэлээ һэн.

С. ОЧИРОВ.

ҺАРЫН ТҮСЭБ ДҮҮРГЭГДЭЭ

Тунга ногоотой зунай бэлшээриин үедэ үнеэн бүриһөө 1000 килограмм һү һаахаар республика дотороо үүсхэл гаргаһан Прибайкалиин аймагай «Путь к коммунизму» колхозой һаалишадай уряае Эрхирэгэй совхозой Арбижалай гүүртын малшад нэгэн дуугаар һайшаан дэмжэһэн юм. Тиин мүнөө ажахымнай һаалишад абаһан уялгаяа саг болзортонь сүм дүүргэжэ, ССР Союзай байгуулагдаһаар алдарта 50 жэлэй ойн баярые ажалайнгаа эрхим амжалтаар угтахын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлэн оролдоно.

Дурсагдагша гүүртын үнгэрһэн июнь һарын дүнгүүд тээмэндэ согсологдожо, түрүү һаалишад Сэсэг Сухоева, Тамара Норбоева, Валентина Дашиева, Сержима Амбаева гэгшэд энэ хугасаа соо үнеэн бүриһөө 300—320 килограмм һү һаажа шалгарһандаа урмашуулагдаһан байгаа.

Эдэ үдэрнүүдтэ Арбижалай гүүртын малшад һү һаалияа улам дээшэлүүлхын тула үнеэдтээ талха таряанай зүйл буйлуулан үгэнэ.

Г. БАЗАРЖАПОВ,
худөө бэшэгшэ.
Загарайн аймаг.

ВОЛГО-ДОНОЙ ОЙН БАЯР

РОСТОВСКО ОБЛАСТЬ. В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Волго-Доной каналай малтагдажа ашаглагдаһаар 20 жэл болобо. Волго-Дон арадай ажахыда тон ехэ удха шанартай. Тэрэ СССР-эй Европейскэ хубиин табан далайнуудые уһан замай нэгэ системэ болгон холбоно. Эндэ гидроэлектростанцитай томо гэгшын Цимлянска гидроузел байгуулагданхай. Каналай уһаар ГЭС-эй турбинанууд хүдэлгэгдэнэ, шлюзүүдээр суднануудые тамаруулна, таряалан уһална.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Цимлянска далай руу ородог № 14 шлюз.

ТАСС-ай фотохронико.

ХАБАРОВСКА ХИЗААР. «Хабаровский» совхоздо һүүлэй үедэ овощой ургамалнуудай ургасын гараса нилээдээр дээшэлээ. Зарим участогуудай гектар бүриһөө 400—500 центнер капуста хуряагдаһан байна. Овощеводууд энэ жэлдэ тарилгынгаа бүхы талмайһаа эды шэнээн ургаса абахаар мүнөө хараална.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: совхозой главна агроном, РСФСР-эй габьяата агроном А. Маркелов, овощевод Т. Байло.

ТАСС-ай фотохронико.

ХАЖУУРАЙ ХАНХИНААН ТАҺАЛДАНАГҮЙ

Ялабхима саһан мундаргатай, шобхо үндэр Саяан уулын хормойгоор захагүй нэмжыһэн сабшалангай ногоон һулахан һэбшээндэ миралзан долгилно. Һүүлэй үдэрнүүдтэ ороһон хура бороодо ами орожо, гэнтэ һэргэһэндэл тала дайда ногоорон зэнхыжэ гоёхон даа! Эгээл энэ захагүй хабтайһан дайдаар «Сибиряк» колхозой һүрэг хонид, малай аргагүй зохидоор атарлан, бэлшэжэ ябахыень иишэ ерэбэл заатагүй харахат.

Юһэдэхи табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ дурсагдагша ажахы бүхыдөө 25 мянган центнер һү, 5.709 центнер мяха абаха түсэбтэй юм. Тиин энэ хараалагдаһан даабаряа сүм бэелүүлхын тула колхозой малшад эдэ үдэрнүүдтэ ниитынгээ хони, малдаа үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ эхилбэ.

Үнэндөө тус колхоз 1.706 гектар сабшалантай юм. Ажахын малшад, механизаторнууд даалгагдаһан энэ газарһаа 31.230 центнер гэхэ гү, али гектарай дунда зэргээр 18 центнер үбһэ хуряажа абахаар хараална. Тиихэдэ 2.500 тонно набша намаа бэлэдхэхэ, 3.000 центнер сенаж дараха, 500 тонно ногооной гурил гаргаха түсэбтэй юм.

Мүнөө ажахы дотор үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын 8 звено эмхидхэгдэнхэй. Эдэ звено, бригаданuудые коммунистнууд Андрей Байбородин, Борис Тугаринов, Василий Попов болон бусад хүтэлбэрилнэ. Үбһэ тэжээл бэлэдхэхээр эмхидхэгдэһэн звенонууд тус бүридөө социалис уялгануудые абажа, хэхэ, бүтээхэ ажалаа уридшалан хараалһан байна. Тиихэдэ үбһэшэдэй дунда социалис мүрысөөн мүн лэ үргэнөөр дэлгэрэнхэй юм. Ана-мана мүрысэгшэдэй дүн табан хоног бүри нэгэ удаа согсологдожо, онсо шалгарагшадта дамжуулгын вымпел, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаха байна. Харин эгээн һүүлшын дүнгүүд үбһэ хуряалгын, силос даралгын дүүрэхэтэй адли согсологдожо, тэжээл бэлэдхэлгээ түргэн, һайн шанартайгаар үнгэргэһэн түрүү звенодо 150 түхэриг мүнгэн шан барюулагдажа. «Юһэдэхи табан жэлэй ажалай алдар солын дэбтэртэ» бэшэгдэхэ юм.

Ахалигай отделениин Муранай сабшалан дээрэ Василий Сороковиковой хүтэлбэрилдэг звено эдэ үдэрнүүдтэ түлэг дунда... жа байна. Эндэ моринои... бан косилка таһалгаряа... дэлгэгдэнэ. Косилкадань ... рий Егорович Дёмин, Ле... бүүнтэйгээ, Александр ... машинистээр ажаллана. ... дүнгөөр «түрүүшын арб... гектар сабшалан сабш... байна.

Энэ звенодо СССР-эй ... нэгэнтэ бэшэ хабаадалса... магай чемпион, үнинэй ... Александр Макарович ... ажалладаг юм. Тэрэ хэды... һэншье һаа, хажуураар ү... шахадаа залуушуулһаа ... хожомдоногүй.

— Нэн түрүүлэн бидэ... үертэ абтаха Ахалиг голо... хиие сабшахаар хара... Юуб гэхэдэ, иигээд хура... гой ехээр ороходо, доро... сабшалан үерэй уһанда ... магадгүй бшуу — гээд, ... сандр Макарович мэдүүл...

Үнинэй луговод Алекс... мин 70 гектар уһалагда... шалан даажа абанхай ю... бүри гектарай 30—33 ... үбһэ абажа амжадаг энэ... най байгша ондо нёдон... һоо бага бэшэ тэжээл ху... түсэблэнэ.

Мүнөө жэлэй хабар ... А. Дёмин сабшалан дээрэ... ральна үтэржүүлгэ багаар... һан юм. Гэбэшье сабша... ногоон яһала үндэрөөр, ... урганхай.

Дурсагдагша отделени... шэд бүхыдөө 310 гектар... лан сабшажа, 7000 гара... нер үбһэ хуряаха хүс... Эндэ мориной зургаан, нэ... торна косилканууд, ... юһэн тармуур, һүри ха... хал табиха нэгэ-нэгэ т... гэнүүд хүдэлгэгдэхэ байна.

— Үбһэ хуряалга... эхилжэ байнабди. Ин... «харгыдаа» ороходоо ... бэлэдхэлгээ түргэн ... һайн шанартайгаар д... байхабди, — гэжэ Ал... Макарович баяртайгаар ...

Эдэ үдэрнүүдтэ колхо... шалан дээрэ тэжээл бэлэ... хүдэлмэри түлэг дунда ... байна. Хэдэн хоногһоо һ... жэрылдэн бодожо за... даа.

Л. ИРИНЦ...
худөө бэш...
Түнхэнэй аймаг.

ЛЕНИНГРАДАЙ ХҮНДЭТЭ ЭРХЭТЭН

1941 он... Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай эхилһэн жэл. Тиихэдэ Чойжинима Занаевич Жалсанов түрэл нютагтаа багшалжа байгаа һэн. һайн дураараа Улаан-Армиин зэргэдэ жагсажа, Эхэ ороноо, амгалан тайбание хамгаалалсаха халаан бодолтойгоор сэрэгэй комиссариадта хандадаг байгаа. Тэд түрүүшээр багшанарые армида абадаггүй байгаа бшуу. Тиигэбэ ябашьо, нүхэр Жалсанов өөрынгөө бодолые хүсэлдүүлжэ, 1942 оной март һара соо армида мордоо һэн. Саперунуудай сүг зуурын курс дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр отделениин командираар томилогдоо бэлэй. Тиигээд фронт...

Дон мүрэнэй шадар болоһон шанга тулалдаанууд... Тэрэ тулалдаанда Чойжинима Занаевич хабаадалсажа, дайн гээшэ юун бэ гэжэ ойлгоһон байгаа. Уданшьегүй гартаа хүнгэшэгөөр шархатажа, хорёод хоног соо эмшэлүүлһэнэйнгээ һүүлээр Волховско Фронтын 117-дохи дивизидэ ороһон юм. Тэрэ фронтын сэрэгшэд Ленинградска фронттой хамта Октябриин революциин үлгы болоһон хотые фашистнарһаа сүлөөлжэ байгаа. Чойжинима Занаевич тэрэ үедэ болоһон нэгэ ушарые мүнөөшье хүрэтэр мартадаггүй, мартахашьегүй.

1942—1943 онуудай үбэл али бүхы талаһаа бүһэлэгдэһэн Ленинград хотын ажалшад хүндэ хүшэр байдалда ороод байгаа. Үмдэхэ хубсаһан, эдеэ хоол тон хомор байба. Тиимэһээ эдир бага үхибүүдые Ленинградһаа Ладожско нуурай мүльһэн харгыгаар түргэн «ехэ газарта» гаргаха хэрэгтэй бологдоо. Автомашинаар «ехэ газарта» абаашагдажа ябаһан үхибүүдые харгыдань немецүүд агаарһаа бомбодоо, үхэр буугааршье буудаһан байгаа. Саашадаа машинаар ябахын аргагүй болобо. Тиихэдэ үхибүүдэй ами наһа абархын тула санатай сэрэгшэд эльгээгдэбэ. Захааминай аймагай залуу сэрэгшэ, гвардиин старшина Ч. З. Жалсанов тэдэ сэрэгшэдэй командираар томилогдоһон байгаа.

Сэрэгшэ бүхэн багахан шарга шэнги түхеэрэлгэ дээрэ нэгэ үхибүү хэбтүүлээд, шэрэжэ абаашаха байгаа. Немецүүдэй бомбодолго, буудалга таһалданагүй, Чойжинима Занаевичтай зэргэлээд ябаһан сэрэгшэ Сергей Кадровский хүндөөр шархатажа, нүхэр Жалсанов хоёр үхибүү шэрэхэ баатай болоо һэн.

Тэрэ үдэрынь саһан орожо байгаа ха. Старшина Жалсанов хоёр үхибүү абажа ябаһан туладаа нүхэдһөө гээгдээд, төөрижэһэн байба. Ябаһаар ябатарнь нэгэ һүри үбһэн дайралдаба. Тэндэнь хүнүүд бии хэбэртэй. Гансаараа багахан хоёр үхибүүтэй ябаһан дээрэһээ һүридэ дүтэлжэ ошохоёо зурхалбагүй. Тиигэһээр байтарнь автомашинын аблан дуулдажа, уданшьегүй хажуудань ерэбэ. Машинын дулаан кабинада үхибүүдээ һуулгаад, совет гурбан сэрэгшэ тэрэ һүридэ дүтэлжэ, тэндэ шэбээлһэн хоёр немецые плендэ абаһан байгаа.

Чойжинима Занаевич абажа ябаһан үхибүүдээ ошохо газартань тэрэ машинаар эльгээгээд, плендэ абтаһан хоёр солдадые «туужа» частьдаа бусаа һэн.

1943 оной март һара... Тэрэ үедэ Ленинград хотын ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түлөөлэгшэ Волховско фронтдо ерэжэ, тон һонирхолтой мэдээсэл асараа һэн. Хотын бага үхибүүдэй ами наһа абарха, тэдэниие «ехэ газарта» гаргаха хэрэгтэ онсо шалгарһан энэ фронтын 16 сэрэгшэдтэ «Ленинградай хүндэтэ эрхэтэн» гэһэн үндэр нэрэ зэргэ олгогдоһон байгаа бшуу. Тэдэнэй дунда Буряад ороной баатар сэрэгшэдэй нэгэн, гвардиин старшина Чойжинима Занаевич Курск хото шадар болоһон хатуу шанга тулалдаанда хабаадалсаа. Днепр, Висла мүрэнүүдые гаталалсаһан, фашис булимтарагшадһаа Польшые сүлөөлэлсэһэн байха юм. Нүхэр Жалсанов дайшалхы замаа Берлин шадар дүүргэһэн байна.

Тэрэнэй дайшалхы ехэ замда һонирхолтой олон ушар бии. Тэед бултыень газетын багахан статья соо бэшэхын аргагүй ха юм. Гурбан жэлэй туршада немец фашистнартай тэмсэхэ зуураа хэды дахин шархатаһан байна. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ баатарлигаар тэмсэһэн гвардиин старшина Чойжинима Занаевич Жалсанов дайшалхы гурбан орденоор, арбан 10 медаляар шагнагданхай.

Тиигээд дайгаа дүүргэжэ, нүхэр Жалсанов түрэл нютагтаа бусажа ерээ һэн. Олон жэлэй туршада аймагайнгаа һургуулинуудта багшалаа, аймсоведэй гүйсэдхэхэ комитедэй арадай гэгээрэлэй таһагта инспектороор ажаллаа. Арадай гэгээрэлэй эмхи зургаануудта олон жэл соо оролдосотой һайнаар хүдэлһэнэйнгөө түлөө Буряадай АССР-эй габьяата багшын хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна. КПСС-эй Захааминай райкомой пропагандистаар, түрэл «Дружба» колхозойнгоо партийна организациин секретаряар хүдэлөө. Мүнөө сомоной Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшээр ажаллана.

Гвардиин запасай старшина, Ленинград хотын хүндэтэ эрхэтэн Чойжинима Занаевич Жалсановай саашанхи ажабайдалда зол жаргал, ажалдань ехэ амжалта хүсэе.

О. ЦЫБИКОВ.

Автолавкын жолоошон Александр Иванович Пинтаев Хэжэнгын аймагай Чисаанын худалдаа наймаанай нэгэдэлэй түрүү хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэн юм. Коммунист А. И. Пинтаев тус ажахын малшадай эгээл дуратай айлшаниинь мүн. Тэрэ холын бэлшээрнин дүшөөд айлые хангана. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: жолоошон наймаалагша А. И. Пинтаев. С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

Худөө бэшэгшэдэй ПОСТ мэдээсэнэ

УРАН-ДҮШЫН ХОРМОЙДО

Үглөө эртүүр хэдэн залуу хүбүүд, басагад моридоо эмээллэжэ унаад, холын харгыда зориһон хэбэртэй яаралтайхан мордоно. Бултадаа хухюутэй, зугаатайнууд... Эдэнэрнай Захааминай аймагай Санагын соёлой байшангай уран һаханай бүлгэмэй залуу артистнар гээшэ. Тэдэнэр уран һайханай бүлгэмэй ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, дүтынгөө совхозуудай, өөһэдынгөө холын малшадта ошожо, концерт наада харуулдаг болонхой. Мэнэ һаяхан ээлжээтэ аяншалгадаа гаража, Зэдэ голой эхиндэхи Уран-Дүшын хормойдо зуһажа байһан малшадта концерт харуулхаяа ошоһон байна.

Уран-Дүшын хормойдохи адууһа малай байранууд. Эндэ Санагын совхозой хэдэн гүүртэ эбэртэ бодо мал бэлшээн таргалуулагдана. Арбаад залуу хүбүүд, басагад эндэ хүрэжэ ерэмсээрээ дүтын малшадта ошожо, концерт тухай соносхол тараабад.

Уданшьегүй наран ороходо дүтэлбэ. Дүтын малшад артистнарай бууһан айлда сугларжа, соёлой байшангай уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Д-Д. Базаров уласхоорондын асуудалаар богонихон хөөрэлдөө үнгэргэнэ. һүүлээрнь артистнарай дуу, хатар хойно-хойноһоонь һубарилдан үнгэржэ, малшад ехэтэ һонирхон шагнаба, энеэлдэбэ.

Уран һайханай бүлгэмэй эдэбхитэд нютагайнгаа хүн зоной эртэ урдын дуунуудые, мүн мүнөө үеыншье дуунуудые ирагуу һайханаар гүйсэдхэжэ, мал адуулагшадай магтаалда хүртөө. Малшад тэдэниие дахин-дахин урижа, айлшадынь олон дуунуудые дуулаха, хатар гүйсэдхэхэ болоо һэн.

— Хори гаран жэл соо эндэ зуһажа, мал харууһалнаб. Тиигэхэ зуураа Уран-Дүшын хормойдо түрүүшынхеэ концерт харабаб. һайнта даа, үхибүүднай! Үшөө ерэжэ байгаарайт, саашадаа амжалтатай ябаарайт, — гэжэ эндэхи малшадай һанал бодолые үнинэй мал адуулагша Балсан Мархаева мэдүүлбэ.

Иигэжэ Санагын соёлой байшангай уран һайханай бүлгэмэй эдэбхитэд холые холо гэнгүй, зунай аяма халуунай үедэ эмээл морёор Уран-Дүшын хормойдохи малшадта хүрэжэ, тэдэндэ концерт харуулһан, магтаалда хүртэһэн байна.

В. БАНДЕЕВ,
Санагын совхозой ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь, худөө бэшэгшэдэй постын гэшүүн.

НОМОЙ ШЭНЖЭЛЭЛ

УРАН ШҮЛЭГҮҮДЫНЬ УЯНГАТАЙЛ ДАА

Залуу шүлэгшэн поэзиин богоһо алхан оробо. Энэ Галина Раднаевна... Үшөө нэгэ алхам урагшаа хэбэ. һаяхан тэрэнэй «Уянга» гэһэн гаршагтай шүлэгүүдэйнь суглуулбари ном боложо бүрилдэбэ гээшэ.

Энэ номыень уншажа үзөөд, Галина Раднаевагай уран шүлэг бүтээхэ, удха гаргаха талаараа ниһэдгүй болбосоржо, өөрсэ түхэл маягтай, сэдьхэл зүрхэндэ хадууралама зохёолнуудые бэлэглэһэндэнь баярланабди.

Поэтесса залуушье һаа, ажабайдалай өөрын намтартай. Нэгэ заман ушар зүйлнүүд ой һанаандам ороно. Арбан жэлэй саана Галина Радын Бургалтайн найман жэлэй (мүнөө дунда) һургуулиин табадахи класста һуража байхадаа түрэлхи хэлэнэйнгээ багшын даабари найруулга бэшэхэдээ, түрэһэн нютагайнгаа байгаалиие һайшаажа, дүрбэн хуудаһа хэмжээнэй, шүлэглэһэн маягтай хүдэлмэри тушаагаа бэлэй. Тэрэнһээнь өөртэнь хамаатай» хоёр бадаг бодолон абажа, «Зүрхэнэй сохисо» гэһэн нэрэтэй һургуулиингаа литературна ханын газетэдэ толилоо һэмдн. Юрэнхыдөө, тэрэ найруулгынь Бато Базароной «Зүгы» гэжэ лени поэмые һажаажа бэшэгдэһэн байгаа. Галинын поэзидэ ороһон ургынь эндэһээ эхитэй юм. Удаань аймагай «Зэдын үнэндэ» шүлэгүүдынь толилогдодог болоод, һүүлдээ «Байгал» журналай «Хараасгай» гэһэн хабсаргалтын түрүүшын номерто «Гулабхаа» гэжэ шүлэгынь толилогдожо, урма зоригыень үргэбэн юм.

Мүн «Буряад үнэн» газетын хуудаһануд дээгүүр хаа яа шүлэгүүдынь толилогдожо эхилээ.

«Уянга» — залуу поэтессын шүлэг шадабариин дээшэлжэ ябаһанай бодото гэршэ мүн.

Тематикынгаа талаар гол түлэб Ленин багшаяа, Орон нютагаа, Эхэ эсэгын аша юрөөлые магтаһан, арадайнгаа амгалан тайбан ажабайдал һайхашаажа дуулаһан, дайн дажар үүдхээшэдтэ зэбүүсэһэн удхатай шүлэгүүд энэ ном сооньоронхой.

«Сагаан һарын бэлэг» гэһэн шүлэгөөр номой хуудаһан нээгдэнэ. «Нарата юртэмсын гэрэлтэ һайхан найдалынь боложо, энхэ жаргалай эхи табиһан» Ленин багшынгаа соло дуудан:

«Сэсэн мэргэн
ухаан бодолыстнай
гүн мэдэрэлээр
Ууган дэлхэйн
эрьесэтэй сасуулдагби,
Ленин багша!
Юртэмсын гэрэл —
нюдэниинь болоһон
нарандли, гараашь —
Юрын ажалша
хүн түрэлтэнэй
зүрхэн соо» — гээд,

поэтесса омогорхон мэдүүлээ.

Үнгэрһэн дайнай үлэгдэл шарха үшөөл хүн түрэлтэнэй ажабайдалһаа зайсажа, мартагдаагүй гэһэн бодол «һарбайхал һэм хүлөө» гэжэ шүлэгтэ эли тодоор харуулагданхай. Автор «хоёр хүлгүй наһажаал хүниие үйлсэдэ золгоходоо, хүйтэн жадаар зүрхөө хаяхуулһандал, зогсошоходол» гээд:

«Түрэл ороноо
сээжээрээ халхалжа,
шархатаһан сэрэгшэдэ
Болодог һаань,
өөрынгөө хүлые
һарбайхал һэм.
Дайнай үлэгдэл
сараа үлөөһэн
зүрхэнэйнь орондо
Баяраар халиһан
зүрхэеэ ходолоод
үгэхэл һэм» — гэһэн гүн

патриотическа удхатай мүрнүүдые уншан, сэдьхэл зүрхөө дорьбоожо шэшэрүүлһэн залуу хүнэй досоохи шэнжэ шанар ойлгонобди. Патриотическа мэдэрэлээр халиһан «Хубилдаг һаа» гэжэ шүлэгтөө:

«Гулабхаа боложо
шададаг һаа,
одоошье даа...
Гасаланта дайнай
гашуун нёлбоһо
аршахал һэм», — гэжэ

мэдүүлнэ. Энэ бодолоо бүри гүнзэгырүүлжэ, «Эхэ тухай домог» гэһэн шүлэгтөө иимэ шанга асуудал табина:

«Эхын сагаан
нэгэл һүөөр
амидарһан аад,
Юундэ иимэ
ондоохонууд гээшэб,
хэн гэмтэйб?
Ахын нэгэл
уян энхэрэлээр
тэнжэһэн аад,
Юундэ зариманиинь
үхэл тахалые
хүсэнэ гээшэб?»
Имагтал «Хүниие хюдуулхаяа
эхэ түрөөгүйл,
би мэдэнэб!
Арадай хэрэгтэ
наһаа зорюулха
үхибүүе хүсөө...» — гэжэ

хүн түрэлтэн изагууртанай хуби заяанда ажабайдалаа зорюулхыень уряална.

«Пушкинтай уулзааб», «Дуратайб шамдаа, талам!», «Юундэ хэрэгтэйб?», «Хоридохи үбэлөө үгтанаб», «Уритэйб» гэжэ шүлэгүүдыень уншахадаа, поэтессын шунал, зориг поэзидэ аргагүй дуратай байһыень мэдэрнэбди.

«Пушкинтай уулзааб» гэһэн шүлэг соогоо өөрынгөө хуби заяанда нэгэтэ тохёолдоһон хүшэр замые харуулаа хаш. Тиигэбшье ерээдүйдөө этигэл дүүрэн байһаниинь эли тодо харагдана:

— Хүсэлнишье бэелээгүй.
харгынгаа хахадта
бүдэрөөб, — гээд,
Эсэгэдээ хандаһандаал
хамагаа хөөрөөд,
һанаа алдагдаа.
— Хоолойнш һайханда,
сэдьхэлэйш уянда
этигэнэб, — гээд,
Этигэл дүүрэн
Александр Сергеевич
урдаһаам шэртээ»...

Галина Раднаева түрэл буряад арадайнгаа заншалые, абари зан, сэдьхэл бодолыень ойлгожо абаха, таажа мэдэхэ, мүн поэзидэ хамаг зориг хүсэлөө, бэлигээ зорюулха эрмэлзэлтэй гэжэ абаһаар лэ ойлгогдоно.

Жэшээнь:

«Больницадашье бэшэ,
хохир дээрэ
түрэһэн хадам,
Хохир шэбхын
үнэрөөр бэем
анхилдаг хаяа.
Бамбаан үлгыдэм
хониной шагайтые
үлгэһэн хадаа
Хонишон болохым
эмгээм намдаа
юрөөгөө хаяа.
Үргэн тэнжээһэн
эхэ газарни
хүлисэ намаяа, —
үг гарбалайнгаа
сэһо заншалые
дахажа ябаагүйб.
Үхибүүн наһанһаа
адуулжал ябаһан
хонин һүрэгөө
Уяхан зүрхэнэй
шүлэгөөр һэлгээд,
«адуулдаг» болонхойб»

(«Үритэйб», 22-хи нюур).

Гадна энэ ном соо «Эхэ газар», «Аянша шубуудта», «Минии мүнгэн», «Эсэтынгээ хүүр дээрэ», «Гараа һарбай», «Дурлааб саһанда», «Альган соом газар» гэхэ мэтын гүнзэгы мэдэрэл бодолоор долгисоһон, уншахада уяхан, ойлгосотой, хурса удхатай шүлэгүүд оронхой.

Юрэнхы дээрээ «Уянга» гэжэ бишыхан ном залуу поэтессын алхасые түргэдхэжэ. арад зондоо аша туһатай зохёолнуудые найруулжа ябаһыень харуулна.

Г-В. ТОКТОХОЕВ,
багша.

НАНАЙ УГСААТАЙ ЭХЭНЭР

Холын Дурна зүгэй ой тайга доохи Найхин тосхон... Наһажаал үбгэн болоһон нанайец оросоор Сергей Гаврилович гэжэ нэрлэгдэдэг Полокто Киле зунай нэгэ хоолойн эрье дээрэ гараад, Амар мүрэн дээгүүр гүйдэг шэнэ дорохи далитай «Ракета» онгосо дээрэ гараа. Амар дээрэхи Троицк гэжэ районно түбтэ ошохоёо Полокто гараһан байгаа бшуу.

Троицкдо ерээд, Сергей Гаврилович партиин районно комитедэй байшангай гурбадахи дабхарта гаража «КПСС-эй райкомой секретарь нүхэр Киле А. С.» гэһэн бэшэгтэй таһагай дэргэдэ ерээ. Энэ үбгэн тус кабинедэй үүдые өөрынгөө гэрэй үүдэ нээхэ шэнгеэр нэгэтэ бэшэ онгойлгодог байна бшуу. Пропагандын талаар райкомой секретарь Антонина Сергеевна Киле тэрэнэй ехэ басаган ха юм.

Секретариин кабинет соо һонин хүнүүд дайралдажашье болодог. Загаһашад, модо отологшод, модоной промышленна предприятинуудай директорнүүд, больницануудай врачнууд, колхозуудай түрүүлэгшэнэр, партийна хүдэлмэрилэгшэд секретариин кабинет соо ородог... Эдэ хүнүүдтэй Антонинын хэдэг хөөрэлдөөнүүд шууд ла удха шанараараа, олон онсо янзаараа үбгэжөөлые гайхуулдаг. Коммунистнуудай политическэ һуралсал тухай, хүдэлмэрилэгшэдэй мүрысөөн тухай, уран һайханай бүлгэмүүдэй шадабаринe харуулха тухай хөөрэлдөөн эндэ болодог ха юм...

Үбгэн нанайец өөрынгөө басаганаар омогорхолтойгоор шэртэн хаража һуухал даа. Тэрэнь угаа ехэ хүндэтэй амаримэри хэдэг, тэрээндээ дуратай. Антонина Киле—ажалшадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй үргэлжын комиссиин түрүүлэгшээр, Совет эхэнэрнүүдэй комитедэй гэшүүнээр хүдэлдэг юм. РСФСР-эй Верховно Соведтэ Алас-Дурна зүгһөө найман жэлэй туршa соо таһалгарлагүй түлөөлэгдөө.

* * *

Нанайцууд — Совет Алас-Дурна зүгэй эгээн лэ бишыхан арад үндэһэтэнэй нэгэн юм. Тэдэнэр өөһэдынгөө «нанай» — газар нютагай үхибүүд гэжэ нэрлэдэг. Тэдэнэй тоо оройдоол 8 мянга шахуу хүн бололог юм. Нанайцууд үни холоһоо Амар мүрэнэй эрьеые зубшан һуудаг, агнуури, хэдэг, загаһа баридаг байгаа. Агуу ехэ Октябриин социалис революциин урда тээ эдэ зориг ехэтэй. хүндэлөөшэ хүнүүд хосорон һалаха туйлдаа хүрэһэн байгаа (манай танил үбгэн Полокто эсэгэмни 15 үхибүүтэй байгаа. Тэрэнэй оройдоол нэгэниинь би, амиды үлэһэн байгааб гээд хөөрэнэ). Нанайцууд нүүдэл байдалтай байһан. Тэдэнэй гэр байра модоной набшаһаар, ангай арһаар хушагдаһан отог балгааһанууд байһан юм. Тиимэһээ тэг дундань түлигдэһэн галһаа утаагаар дүүрэдэг үбэлэй хүйтэнһөө абаржа шададаггүй байгаа бшуу.

Революциин һүүлээр бусад бага арад үндэһэтэн шэнги нанайцуудай хуби заяан тухай Совет засаг тусгаар анхарал хандуулаа. Нанайцуудта дүршэл ехэтэй врачнууд болон багшанарые гүрэн эльгээгээ. Больницанууд, һургуулинууд, хүүгэдэй саадууд, Соёлой байшангууд тосхонуудтань нээгдээ. Тусхай интернадуудта гүрэнэй гаргаша дээрэ нанайцуудай үхибүүд ажабайлаг, һурадаг юм. Тэдэнэй эсэгэнэр мүнөө үе сагай техникээр хангагдаһан загаһанай олзоборилгын колхозуудта ажалладаг, холодильнигуудые, загаһа буйлуулдаг баазануудые баридаг байха юм. Ангуушад ан барилгын промышленна ажахынуудта хүдэлдэг. Ой модоной промышленна оньһожоруулагдаһан томо ажахынуудта нанайцууд мотористнуудаар, технигүүд болон инженернүүдээр ородуудтай сугтаа хүдэлнэ.

Совет засагай үедэ олон нанайцууд өөһэдөө багшанар, уран зураашад, уран зохёолшод, эрдэмтэд болонхой. Загаһашадай нэгэ бүлэһөө урган гараһан уран зохёолшо Григорий Ходжерэй «Намдуу сагаан тала», «Ехэ гэрэй хосоролго», «Эморон-нуур» гэжэ романууд Советскэ Союзда оло дахин хэблэн гаргагдаа, хариин хэлэнүүд дээрэ оршуулагдаа. Ангуушан Иннокентий Оненкын хүбүүн мэдээжэ композитор болонхой; Андрей Бельды СССР-эй Уран зураашадай холбооной гэшүүндэ абтанхай. Николай Киле философиин эрдэмэй кандидат, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин научна хүдэлмэрилэгшөөр Новосибирскдэ хүдэлнэ.

***

Антонина Полокто Килиин эгээн ехэ үхибүүниинь юм. Тэрэ Совет засагай үедэ түрэһэн ба урган байна бшуу. Нанайцуудай бүхы үхибүүд шэнги тэрэ һургуулида һураа. «Эрхимээр» һураа. Зүгөөр тэрэнэй бага байхада дайн боложо уршаг татаа ха юм даа. Фашистнуудһаа Эхэ ороноо хамгаалхын тулада 1941 ондо тэрэнэй эсэгэ фронт ошохо баатай болоо һэн. Залуу басаган эхынгээ түрүүшын туһалагша болоо. Тэрэ загаһанда гүльмэ шадамараар табидаг болоо. Мүн нанайцуудай үйһэн лодкодо һуугаад, шадамараар тамардаг болоо. Дунда һургуули дүүргээд, нүхэд басагадаараа хамта эрдэмээ дээшэлүүлхын тулада Хабаровск ошоо. Энэ басаган багша болохоб гэжэ һанажа ябадаг байһан юм.

Манай ороной бага арад үндэһэтэнэй бүхы түлөөлэгшэд шэнгеэр Антонина экзаменгүйгөөр педагогическа институтда абтаа. Антонина Киле институт дүүргээд түрэл Найхин тосхондоо багшаар ерээ. Эрхим багша, анхаралтай һайн байһан тэрэниие нютагаархиниинь ехээр дурлан һайшаагаа.

Удаань, Амар дээрэхи Троицкдо район доторхи эгээн лэ ехэ һургуулида директороор хүдэлөө. 1965 ондо нанайска районой коммунистнууд Коммунис партиин районно комитедэй секретариин тушаалда Антонина Килиие һунгаа.

Антонина Килиин нүхэрынь Григорий Амар шадарай баһа нэгэ арад үндэһэтэнэй — нивхүүдэй түлөөлэгшэ юм. Тэрэ инженер-барилгашаар хүдэлдэг. Тэдэнэр хоёр үхибүүтэй: ехэ басаганиинь Алас-Дурна зүгэй гүрэнэй Владивостогтохи университедэй географическа факультедтэ һурадаг. Хүбүүниинь дунда һургуули дүүргэхэеэ байнхай. Үхибүүдынь түрэлхи хэлэнһээ гадна, ород хэлэ эрхим һайнаар мэдэдэг.

Амар дээрэхи Троицкдо дүтэшэг оршодог Найхин тосхондо Килиин аха дүүнэр, эгэшэнэр, олон тоото түрэлхид ажаһуудаг юм. Антонинын хоёр дүү басагад, хүрьгэн ба хоёр бэри багшаар хүдэлдэг. Ехэ дүүнь — кооператораар, эгээ бага дүүнь — хүдөөгэй соёлой байшангай киномеханигаар хүдэлдэг. Нанайска эбтэй бүлэһөө табан хүниинь КПСС-эй гэшүүд юм.

Килиин дүү басагад Найхинда уран һайханай бүлгэмэй национальна коллектив байгуулаа. Тэдэнэй дунда өөһэдын ноэдүүд, композиторнууд, режиссернууд бии. Тэдэнэр сценэ дээрэһээ гүйсэдхэхын тулада Найхин тухай шүлэгүүдые бэшэдэг, хүгжэм зохёодог, жэшээлхэдэ, «Нанайска вальс» нанайска угаа һонирхолтой хатар болоно.

— Минии бишыхан арадта Совет засаг золтой хубитай ажабайдал олгоо гээд Антонина Киле хэлэнэ. «Манайшье бүлэдэ. Полокто гээшэ нанай ёһоор урагшатай гэжэ дэмы нэрлэгдээгүй» гээд ная наһатай эсэгэнь нэмээжэ хэлэнэ.

Евгений БУГАЕНКО.
АПН-эй корреспондент.

СССР-эй ТОГТОҺООР 50 ЖЭЛ

СОВЕТ АХА ДҮҮ РЕСПУБЛИКАНУУДААР

Грузиин плантацинуудта сай хуряадаг машинанууд гараба. Энэ жэлдэ Грузиин сай ургуулагшад Эхэ орондоо 260 тонно сайн ногоон набша тушаахаар хараалан хай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Зугдидска районой «Сакартавело» колхозой плантаци дээрэ.

ТАСС-ай фотохронико.

ТУРКМЕНИИН ССР. Бүхэсоюзна эршэтэ комсомолой барилга гэжэ соносхогдоһон Каршинска каналые — хани нүхэсэлэй канал гэжэ нэрлэдэг. Гидротехническэ энэ ехэ барилгада Советскэ Союзай олон яһатанай түлөөлэгшэд хүдэлнэ. Тус канал Узбекистан Туркмени хоёрой миллион гектар газарые уһаар хангаха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Каршинска каналай дүрбэдэхи бүлүүр станциин барилгын талмай.

ТАСС-ай фотохронико.

Аха дүү совет арадай эбтэй хани бүлэ соо Молдавиин республика урган хүгжөө.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Молдавиин ССР-эй түб хото Кишинев город. Илалтын талмай.

ТАСС-ай фотохронико.

ҺОНИН НАМТАРТАЙ ХҮНҮҮД

ЭРДЭМТЫН НҮХЭР

ОРЛИК тосхоной баруун урда зүгтэ, дошхон урасхалтай Аха голой эрьедэ нэгэ юрэ бусын гэр харагдана. Тэрээхэн гэр эндэ түрүүшынхиеэ ерэһэн хүнүүдэй анхарал заагагүй татаадхиха юм: набтархан аад, утахан, ногоон шэрээр ялайштараа шэрдэгдэнхэй. Хараһаар байтараа энэ гэр тракторай шарга дээрэ баригданхай гээд ойлгохот. Сээнигэйнь эндэшье, тэндэшье шарнирнууд заатагүй харагдаха. Зарим хүнүүд энэмнай механизаторнуудай байрладаг вагон гээшэ ха гэжэ һанажашье болохо.

Энээхэн гэр хараһан лэ хүн эндэ нэгэ бэрхэ ангуушан гү, али аяншалагша ажаһуудаг гэжэ гансата ойлгохо. Үнэхөөрөөшье тиимэл даа. Энэмнай Дымбрен Арданович Мунконовой гэр гээшэ. Дымбрен Арданович бүхы наһаараа агнуури хэжэ ябаһан хүн. Тиихэдэ манай ороной олохон лэ геологууд тэрэниие һайн мэдэхэ байха. Ушарынь гэбэл, Дымбрен Арданович бүхы наһаараа агнуури хэжэ ябаһан хадаа газар дайдаяа, хада уулануудаа табан хургандаа адли мэдэхэ болонхой. Тиимэһээ элдэб янзын геологуудай харгышан боложо, Аха нютагайнгаа байгаалиин баялигые шэнжэлхэ хэрэгтэ өөрынгөө хубитые нилээд оруулһан юм.

Ахын аймагта ерэһэн хүн бүхэн Дымбрен Ардановичтай заатагүй уулзажа, хөөрэлдэхые хүсэдэг болонхой. Энэньшье ойлгосотой. Һонин намтартай хүнүүдтэй — ехэ юумэ мэдэхэ хүнүүдтэй хүн бүхэн уулзахые оролдодог ха юм. Зунай элдин дулаан сагта Зүүн-Саянай хада уулануудаар аяншалагшад илангаяа олон байдаг. Мүнөө геологууд эндэхи газар дайдын баялиг бэдэрэлгэ үргэлжэлүүлһээр. Тэдэнэр заатагүй Дымбрен Мунконовтой уулзадаг, хөөрөөень һонирхон шагнадаг, зүбшөөл абадаг заншалтай. Тиихэдэ Эхэ ороноймнай томо-томо городуудһаа, мэдээжэ эрдэмтэдһээ үдэр бүри шахуу бэшэгүүд ерэжэ байдаг юм. Гэртэнь ороһон айлшадые налагай илдамаар угтажа хөөрэлдэхэ, бэшэг бүхэндэ шадалаараа харюусахые хүсэдэг байна. Энэмнай үглөө мүнөө ная наһанай дабаа дабахаяа ябаһан хүн гээшэ.

Ная наһан. Тэрэнэйнгээ 60 гаран жэл соонь ой модоор ябажа, агнуури хэһэн байха юм. Гэхэтэй хамта дүшөөд жэл соо СССР-эй Наукануудай академиин экспедицинүүдэй, геологуудай харгышанаар хүдэлөө. Энэ үе соо Дымбрен Ардановичай зэрлиг ангай мүрөөр ябаһан зүргые хэмжэхэ болоо һаа, хэды мянган километр болохо ааб? Дэлхэйе оройжошье магад ха. Тиигэхэдэ геологуудай, экспедицинүүдэй харгышан боложо, хэды мянган километр зайе гаталааб? Баһал тэды шэнээн боложо магад. Энэ үе соо тэрэ хэды буга хандагай, булга хэрмэ, хээрын гахай ба шоно бариһан байгаа гээшэб? Тооложошье барахаар бэшэ байха. Энээн тухай Дымбрен Арданович иигэжэ хөөрэнэ:

— Жара гаран жэл соо агнууридa ябааб. Алаһан, бариһан ангаа тоолохоор бэшэ болоо. Зарим нэгэ жэлдэ 35 булга барижа үзөө һэм. Арбаһаа доошо орогдоогүй юм даа.

Ная наһа хүрэхэеэ ябаашье һаа, Дымбрен Арданович залуугайнгаа ябадалые, холын аян замые оройдоошье мартаагүй. Ухаан бодолынь һонор, хүнгэн сарюун зандаа.

Зүг бүхэнһөөнь хада уулануудаар хүреэлэгдэһэн Аха нютагта ажаһуудаг хүнүүд газар дайдаяа эрхим һайнаар мэдэдэг туладаа байгаалиин баялиг бэдэрэгшэдтэ сэгнэшэгүй ехэ туһа хүргэдэг байха юм. Ороной мэдээжэ эрдэмтэдэй нэгэн, геолого-минералогическа эрдэмэй доктор, академик С. В. Обручев Зүүн-Саяниие шэнжэлхэ хэрэгтэ ажабайдалайнгаа хэдэн жэлые зорюулһан байгаа. Ахын агнууша бэрхэ хүнүүд тухай академик Обручев үнэн зүрхэнһөө дурлангяар хөөрэдэг.

Олон тоото танилнуудайнгаа дундаһаа академик С. В. Обручев Ахын ангуушан Дымбрен Арданович Мунконов тухай онсо илгаатайгаар хөөрэдэг юм. С. В. Обручевой редакцяар Москвада хэблэгдэһэн «Аяншалагша, хизаар ороноо шэнжэлэгшын справочник» соо ангуушан Д. А. Мунконов тухай тодорхойгоор хэлэгдэнхэй. «Эгээл эрхим нүхэр, ёһотой һайн зүбшөөл үгэдэг хүн» гээд нүхэр Мунконов тухай эрдэмтэн бэшэнэ.

Гушаад онуудай үедэ Ахын ангуушадай нэгэн Дымбрен Арданович геологуудай харгышан боложо эхилээ һэн. Зүүн-Саяанай баялигые бэдэржэ ябаһан геологуудтай Эрхүү, Аха, Үүриг, Сүсэр болон ондоо олон гол горхонуудые хэдэн зуу, мянга дахин гаталалсаа, нютагайнгаа карта тодорхойлолсохо хэрэгтэ хубитаяа оруулалсаа.

Геолог Шиниловэй хүтэлбэрилжэ ябаһан отрядай харгышан боложо, гушаад онуудайл үеэр Ильчир нуур шадархи асбестын ехэ хэбтэшэ олохо хэрэгтэ ехэ туһа хүргөө. Мүн тиихэдэ Хара-Жалга гэжэ хүнды соо баһа нэгэ үнэтэ ашагта малтамал Дымбрен Ардановичай туһаламжатайгаар олдоһон байха.

Зүүн-Саяаниие шэнжэлгээрээ мэдээжэ болоһон эрдэмтэ С. В. Обручев Ахын ангуушан Д. А. Мунконов хоёр илангаяа ехэ нүхэд болонхой. 1939 онһоо эхилжэ Дымбрен Арданович СССР-эй Наукануудай академиин экспедицинүүдэй саг үргэлжын харгышан, оршуулагша болоһон байха юм. Ахын ангуушан «Аяншалагша, хизаар ороноо шэнжэлэгшын справочник» нарин нягтаар хадагалжа байдаг. «Хүндэтэ Дымбрен Арданович Мунконовто. Саян уулын, Тувагай экспедицинүүдтэ сугтаа ябаһанай дурасхаал болгон, мүн манай хээрын ажалда хүргэһэн туһаламжа ба зүбшөөлдэтнай баяр баясхалан хүргэн Тандаа бэлэглэнэб» гэжэ тэрэ номой түрүүшын хуудаһан дээрэ С. В. Обручев бэшэһэн байна.

1965 ондо академик С. В. Обручевой «Ази түбиин зүрхэндэ» гэжэ ном Москвагай «Мысль» гэжэ хэблэлээр гаргагдаа һэн. Буряадай АССР-эй Ахын аймагаар, Тувагай автономито республикаар аяншалһан тухайгаа автор домоглон хөөрэнэ. Тэрэ номой хэдэн бүлэгүүдынь Ахын суута ангуушан Д. А. Мунконовто зорюулагданхай. Геологууд болон экспедицинүүдэй нүхэр, ангуушан Дымбрен Арданович тухай автор ёһотойл хани халуунаар, нүхэр ёһоор энэ ном соогоо бэшэһэн байдаг. Түрэл газар дайдаяа, тэрэнэйнгээ хада уулануудые табан хургандаа адли мэдэхэ Мунконовгүйгөөр байгаалиин баялиг бэдэрэгшэд юушье хэжэ шадахагүй байгаа гээд автор тобшолол хэнэ.

Дымбрен Арданович түрэл хизаараа шэнжэлжэ, арад зоной аша туһада зорюулха хэрэгтэ нилээд хубитаяа оруулалсаа гэжэ тэмдэглээ һэмди. Зүүн-Саянай геологическа карта дээрэ хризотил-асбестын Мунконовой хэбтэшэ гэжэ дэмы тэмдэглээгүй байгаа ха. Тэрэ хэбтэшые Дымбрен Арданович бултанһаа түрүүлэн олоһон байгаа бшуу.

Буряадай республикын суута ангуушан академик С. В. Обручевто айлшалжа, нэгэнтэ бэшэ Ленинград хото ошоһон байгаа. Эрдэмтэ тэрэниие хани халуунаар угтадаг, хүндэлдэг байһан. Түрүүшынхеэ ошоходонь, С. В. Обручев бэлжээтэ амаралтаяа зорюута абажа, Дымбрен Ардановичые Ленинградтай танилсуулһан, дурасхаалта газарнуудыень харуулһан байгаа.

Ахын аймагай суута ангуушан «Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ шэн габьяата ажалай түлөө» медаляар шагнагдаһан юм. Тиихэдэ РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй Верховно Советүүдэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотануудаар нэгэнтэ бэшэ шагнагдаһан байха.

— Гэртнай яахадаа шарга дээрэ баригдаһан байгаа хаб? —гэжэ хөөрэлдөөнэйнгөө түгэсхэлдэ һонирхоходомнай:

— Голой эрьедэ агаарынь аргагүй сэбэр байдаг. Тэдэ бороогой ехээр ороо һаа, Аха голнай айхабтараар үерлэжэ, һабаданаь дүтэ дайралдаһан юумые бултыень «абаад ябашадаг» юм. Үер болохонь гэжэ ойлгоо һаа, энээнииешни ямарханшье трактораар шэрээд, хаанашье абаашажа болохо ха юм,— гэжэ Дымбрен Арданович хөөрөө һэн хүсэе.

Б. ВАНЧИКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д. А. Мунконов.

П. ЖУЖАЕВАЙ фото.

«ВАРШАВА—УЛААН-ҮДЭ»

Польшын Арадай Республикын национальна һайндэртэй — Польшын дэбжэлтын үдэртэй дашарамдуулагдажа, манай орон дотор польско кинофильмнүүдэй үдэрнүүд үнгэрэгдэжэ байна. Поляк арадай түүхэ тухай хөөрэһэн фильмүүд республикымнай ниислэлэй кинотеатрнуудта уржа үдэрһөө гаража эхилээ. Тэдэнэй тоодо «Олимпийский факел», «Незваный гость», «Призвание», «Кудесник за рулем», «Жемчужина в короне», «Ловушка», «Операция Брутус» гэжэ фильмүүд оролсоно.

Польско кинофильмнүүдэй үдэрнүүдые үнгэрэлгэдэ хабаадалсахаар ПНР-һээ бүлэг артистнар Эхэ орон доторнай айлшалжа байнхай. Тэдэнэр уржадэр Улаан-Үдэ ерэжэ, «Дружба» кинотеатр соо сугларагшадтай уулзалга үнгэргэбэ. Тус уулзалгые кинофикациин Буряадай управлениин начальник А. К. Чебунин нээхэ зуураа, аяар холоһоо түрүүшынхеэ үрһэн Буряад орондомнай ерэһэн хүндэтэ айлшадые хани халуунаар амаршалһан байна.

«Жемчужина в короне» гэжэ фильмые найруулан табиһан режиссёр, тус делегациие хүтэлбэрилэгшэ **Казимеж Куц**, фильмдэ хабаадагшад — актриса **Люция Ковалик**, «Четыре танкиста и собака» гэжэ фильмээр совет кино харагшадта мэдээжэ болоһон актер **Францишек Пьечка** гэгшэд харюугай үгэ хэлэһэн байна. Эдэ артистнарһаа гадна, Польшын кинематографиин главна управлениин таһагай начальник Вальдимар Крышняк, Польшоһоо СССР-тэ байдаг посольствын 1-дэхи секретарь Ванда Каспиковска болон бусад уулзалгада хабаадалсаба.

Модо болбосоруулдаг Буряадай комбинадай хүдэлмэрилэгшэ Валерий Макаров Улаан-Үдын ажалшадай, оло мянган кино харагшадай зүгһөө айлшадаа халуунаар амаршалаа.

Киноактернууд харагшад хоёрой хани халуун уулзалгын һүүлээр **«Жемчужина в короне»** гэжэ польско фильм сугларагшадта түрүүшынхеэ харуулагдаа.

«Жемчужина в короне» гэһэн кинофильм хадалиг Силезиин шахтёрнуудай 30-аад онуудаар хэһэн забастовко тухай хөөрэнэ.

— Силези мүнөөшье хадаа промышленна талаараа хүгжэнги район юм. Эндэ хоёр миллион үлүүтэй шахтёрнууд, горнягууд, металлургнууд ажаһууна, хүдэлмэрилнэ. Гүрэнэймнай олзо доходой 20 процентнь Силезиһээ ородог юм. Бидэ, «Жемчужина в короне» гэжэ фильмые буулгагшад, гол рольнуудые гүйсэдхэгшэд, баран Силезиһээбди,—гэжэ режиссер Казимеж Куц хөөрөө һэн.

Поляк арадай тэмсэл тухай хөөрэһэн **«Жемчужина в короне»** гэжэ үнгэтэ фильмые харагшад ехэтэ һонирхоо.

В. ТОКТОХОЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Жемчужина в короне» гэжэ фильм... түрүүшынхеэ наадаһан зал... актриса Люция Ковалик.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

«НҮГӨӨ ТАЛАДАНЬ—ХҮН»

Нимэ нэрэтэй фильм Москвагай «Мир» гэжэ кинотеатрта түрүүшынхеэ гаража эхилбэ. Энэ хадаа СССР-эй болон Швециин кинематографистнуудай хамтадаа бүтээһэн түрүүшын зохёол мүн. Тус картиные совет режиссер Ю. Егоров найруулан табяа. Фильм манай орондо ба Швецидэ буулгагдаһан байна.

Фильмын сюжет үнэн болоһон ушар дээрэһээ үндэһэлнэ: хоёр гүрэнэй хоорондо 1920 ондо баталагдаһан договорой ёһоор, Швециин акционернэ общество залуу Совет гүрэндэ мянгаад локомотив бүтээжэ үгэһэн тухай түүхэ хөөрэнэ. СССР Швеци хоёрой хоорондо эхилһэн экономическа харилсаа холбооной түрүүшын алхамууд, оронуудай хоорондо амгалан тайбан, хүршэ ёһоной харилсаа байгуулхын түлэ тэмсэхэ тухай эндэ хэлэгдэнэ.

«Гүлзөөргэнэтэ талмай» гэжэ фильмээр совет кино харагшадта мэдээжэ болоһон швед актриса Б. Андерссон гэгшэ фильмдэ наадаһан байна. Ород коммунист Крымовтэ партийна шухала даабари дүүргэхэдэнь туһалһан залуу эхэнэрэй ролиие тэрэ гүйсэдхэнэ. Швед актрисатай хамта олондо мэдээжэ совет киноактер В. Тихонов наадана.

Фильмын түрүүшын харалга... швед кинематографистнууд ... баадаа. Үшөө нэгэ совет-швед фильм буулгагдахаар хараалагданхай гэжэ тэдэнэр кино харагшадта мэдээсээ. Дэлхэйн хоёрдохи дайн тухай тэрэ фильм хөөрэхэ юм.

(ТАСС-ай корр.).

ҺҮҮЛШЫН НААДАНАЙ УРДА

СССР-эй «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг манай зонын футболистнуудай дунда уулзалгын хоёрдохи хахад дүүрэжэ ябана. Эндэ түрүү һуури эзэлээд ябаһан команданууд Сибириин хото городуудаар айлшалжа эхилхэдээ шүүгдэһэн. Тиигэбэшье, эдэнэр түрүү һууриая эзэлһээр. Жэшээнь, мүрысөөнэй таблицада түрүү һуурида гараад ябаһан Урда-Сахалинай «Сахалин» команда Красноярскын «Автомобилист» командада 3:0 тоотойгоор шүүгдэшэһэн байна. Мүн Благовещенскын «Амур» командын футболистнууд Братскын «Сибирягта» 2:0 тоотойгоор шүүгдэшэбэ. Тиигэжэ һүүлшын һууринуудай нэгые эзэлжэ ябаһан «Сибиряк» команда һүүлшынгээ хоёр нааданда шүүжэ гараһанай ашаар, дүрбэ, табан һуури урагшаа дабшажа шадаба.

Манай хүршэнэр—Эрхүүгэй, Шэтын футболистнууд хоорондоо наадахадаа, уулзалгаяа 1:1 тоотойгоор дүүргэжэ, нэжээд очко өөһэд өөһэдтөө бэшүүлбэ. Нүгөөдэ Ангарскын «Старт» команда Владивостогой «Луч» командын футболистнуудые 3:1 тоотойгоор шүүгээд гарахадаа, табадахи һуури эзэлбэ. Тиихэдэ «Сэлэнгэ», «Луч» командануудай футболистнууд тус тустаа 15—15 очконуудтай боложо, мүрысөөнэй таблицада һүүлшын хоёр һуури эзэлнэ.

Мүнөөдэр «Сэлэнгэ» команда нааданай хоёрдохи хахадай һүүлшын наада өөрынгөө стадион дээрэ үнгэргэхэ байна.

Мүрысөөнэй таблицада али командын футболистнуудай урагшаа дабшажа ябаһан харуулагдана.

Команданууд	Наадаа	Шүүгээ	Тэнсээ	Шүүгдээ	Бүмбэгэ	Очконууд
1. «Сахалин» Ю-Сахал.	19	12	5	2	22— 9+13	29
2. «Амур» Благовещенск	19	11	5	3	26—11+15	27
3. СКА Шэтэ	20	6	9	5	24—20+ 4	21
4. «Автомобиль» Красн.	19	9	2	8	24—19+ 5	20
5. «Старт» Ангарск	19	8	3	8	19—18+ 1	19
6. «Сибиряк» Братск	19	5	7	7	15—16— 1	17
7. «Аэрофлот» Эрхүү	20	5	7	8	12—20— 8	17
8. СКА Хабаровск	19	6	4	9	26—22+ 4	16
9. «Вулкан» П-Камч.	20	4	8	8	11—22—11	16
10. «Сэлэнгэ» У-Үдэ	19	4	7	8	12—22—10	15
11. «Луч» Владивосток	19	4	7	8	13—24—11	15

МЭРГЭН БУУДАГША ТОДОРБО

Холуур суурхаһан снайпер, Советскэ Союзай Герой Жамбал Тулаевай дурасхаалда зорюулагдаһан кубогай түлөө мүрысөөн энэ жэлдэ 12-хиёо үнгэргэгдэбэ. Республикымнай бүхы аймагуудай команданууд энэ мүрысөөндэ хабаадалсаа. Гол түлэб сэрэгэй албанда татагдаха залуушуул хэр мэргэн байһаа бэеэ шалгажа үзэбэ.

Ж. Тулаевай нютагайхид удаа дараалан хоёрдохи жэлээ хүдөөгэй аймагуудай командануудай дундаһаа түрүү һуури эзэлээ гэжэ онсолон тэмдэглэмээр. Түнхэнэй аймагай военком, мэргэн буудалгын спортдо угаа дуратай А. А. Абакшинов эндэхи командые һоридог юм. Тиихэдэ городуудай командануud cooһoo Улаан-Үдын Октябрьска районой спортсменүүд 1-дэхи һуурида гараа.

Вячеслав Булыгин, Сергей Булыгин, Сергей Яковлев (Октябрьска район), Константин Пахахинов (Түнхэнэй аймаг), Валерий Доржиев (Зэдын аймаг) гэгшэд оор хоорондын мүрысөөндэ түрүүлжэ, түрүү һууринуудые эзэлээ.

Суута снайперай дурасхаалай мүрысөөндэ нэгэнтэ бэшэ хабаадалсаһан олохон хүнүүд судьянарай дунда байлсаба. Жэшээлхэдэ, хэдэн удаа Сибириин болон Алас-Дурна зүгэй чемпион болоһон, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүдэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадалсаһан, спортын мастер Е. ...рентьев, А. Скоков, респуб... кын чемпионка, спортын ... терта кандидат Т. Трука... шэд тэдэнэрэй дунда бии.

Улаан-Үдын Октябрьска ра... ной (городуудай дундаһаа), Т... хэнэй аймагай (хүдөөгэй ай... гуудай дундаһаа) команда... түрүү һууринуудые эзэл... Ж. Е. Тулаевай нэрэмж... дамжуулгын кубогта ... Мүн мэргэн буудадаг байһа... раа нүхэд cooһoo шалгарһан ... луушуул Хүндэлэлэй грам... нуудаар, үнэтэ бэлэгүү... шагнагдаа.

Ц. ОИДОПОВ.

«ПРАВДА БУРЯТИИ» МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Т... рүү коллективтэ шагнал» ... түрүү бэшэг. «Тэжээл бэл... хэлдэ — үндэр эршэ» — с... луулбари. ТАСС-ай шуха... мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Ар... дай хинагшадай хуудаһан».

Гурбадахи хуудаһанда: «По... дүүдэй шадабариин ургал... — С. Чагдуровай статья. Ор... доторой һонин. Хилын саа... һаа абтаһан мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһан... «Культурна ажабайдалай ... нин» — суглуулбари. Нют... нютагай һонин.

ДЭЛХЭЙН ХЭБЛ ЭЛЭЙ ГОЛ АНХАРАЛДА

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Совет эрдэм ба техникын шэнэ амжалта—планетэ хоорондын «Венера-8» гэжэ автомат станциин ниидэлгээ дүүргэһэн ба Үүрэй солбон дээрэ научна аппаратура буулгаһан ушарта дэлхэйн гүрэнүүдэй хэблэл айхабтар ехэ анхарал хандуулжа байна.

Үүрэй солбон дээрэ научна аппарадые дорьбоогүй зөөлэнөөр буулгаһан ушар хадаа Советскэ Союзда замбуулинай дайдые, одо мүшэдые һайнаар, научна ёһоор шэнжэлһэнэй аша үрэ мүн гэжэ Улаан-Баатарай телевидени тэмдэглэбэ.

СОФИ. (ТАСС). Үүрэй солбон дээрэ Газарһаа эльгээгдэһэн хэмэл одон үшөө дахин бууба гээд Болгариин «Народна младеж» газетэ бэшэнэ. — Замбуулинай холын холо энэ планетэ дээрэ нимэ онсо мэргэнээр научна аппаратура буулгаһан ушар хадаа наранай системые пилодгүй аппарадуудаар шэнжэлхэ совет программын эрхим һайн туйлалтануудай нэгэн болоно.

«Венера-8» гэжэ планетэ хоорондын автомат станциин ниидэлгээ түгэсхэһэн тухай Франциин газетэнүүд ехээр бэшэжэ байна. Совет эрдэмтэд энэ һуулгые айхабтар нягта мэргэнээр, шадабари ехэтэйгээр бэелүүлжэ, эрдэм ухаанай үндэр туйлалта харуулбагээд «Юманите» газетэ тэмдэглэбэ. «Фигаро» газетэ «Венера-8» ниидэлгые эрдэм ухаанай баатаршалга гэжэ нэрлээ.

«Тэнгэриин хатанай торгон хүшэгын һэхэгдэһэнэй һүүлээр мүнөө таажа тухайлха бэшэ, харин научна мэдээсэлнүүдые хүн түрэлтэн тэрэ холын планетэһээ абажа захалба» гэжэ Швециин «Автонбладет» газетэ бэшэбэ.

«Үүрэй солбониие шэнжэлхэ хэрэгтэ Советскэ Союз бүри ехэ амжалта туйлаба» гээд Японой «Иомиури» газетэ тэмдэглэбэ. «Венера-8» түүхэдэ анха түрүүшынхеэ тус планетэ дээрэ буугаад, тэрэнэй гэрэлтүүлэгдэдэг талаһаа бодото агаарһаань шэнжэлгэ хэбэ» гээд тус газетэ уншагшадтаа мэдээсэбэ.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО — ХИЛЫН СААНАҺАА

ВАШИНГТОН

Дж. МАКГОВЕРНЫН МЭДҮҮЛГЭ

ТАСС

Хэрбээ президентээр һунгагдаад байгаа һаа, Афинын сэрэгэй журамда мүнөө США-гай зүгһөө үгтэжэ байһан сэрэгэй бүхы туһаламжые болюулхаб гэжэ демократическа партиһаа президентдэ кандидат болоһон сенатор Дж. Макговерн мэдүүлбэ.

Дж. Макговерн Грециин мүнөөнэй правительствые «сэрэгэй диктатура» гэжэ тайлбарилһан байна. Афинада хүргэгдэдэг сэрэгэй туһаламжа болюулагдахаһаа байха, Грецидэ мүнөө байһан американ сэрэгшэд «хэрэгтэй зэргэ соогоо ехээр үсөөрүүлэгдэхэ» гэжэ тэрэ үшөө нэмэһэн байна.

ТОКИО

Японой профсоюзай съезд

ТАСС

Өөрынгөө зэргэдэ 230 мянган хүниие нэгэдүүлдэг Японой гүрэнэй түмэр замай хүдэлмэришэдэй профсоюзай 33-дахи съезд Нагоя городто нээгдэбэ. Съезд табан үдэр соо хүдэлмэрилхэ байна. Съездын делегадууд ажалай түлөөһэ дээшэлүүлхын түлөө тэмсэлэй, Вьетнамда США-гай ээрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүү тэмсэлэй дүнгүүдые зүбшэн хэлсэхэ байна.

Профсоюзай ажал ябуулгын саашанхи хараа шугамай проект соо забастовко хэхэ эрхын, демократи хамгаалгын түлөө тэмсэл хараалагданхай.

РИМ

Хүдөө ажахын хүдэлмэришэдэй забастовко

ТАСС

Италиин гурбан томо область—Калабари, Эмилии-Романье, Маркедэ батраагууд болон хүдөө ажахын хүдэлмэришэдэй 48 часай забастовко эхилбэ. Забастовко хэгшэд салин хүлһыень дээшэлүүлхэ, ажалайнь эрхэ байдал һайжаруулха эрилтэ табина. Мүн профсоюзайнь эрхые үргэдхэхэ, ажалгүйдэлгэтэй тэмсэхэ талаар хэмжээ абаха ба коллективнэ шэнэ договорнуудые баталха эрилтэ табина.

НЬЮ-ИОРК

ИНДОХИТАДТА БОЛОЖО БАЙҺАН ДАЙН

ТАСС

Хюэ ба Куангчи хотонуудай хоорондохи № 1 шоссе харгы дээрэ Сайгоной армиин үй баата сохюулагдаһан хэдэн зуун ашаанай автомашина ба бронетранспортернууд галдуулжа хэбтэнэ. Урда Вьетнамые сүлөөрүүлгын арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй энэ харгы дээрэ үсэгэлдэр үнгэргэһэн дайшалхы тулалдаанда Сайгоной сэрэгшэд тон ехэ хохидолдо ороо. Аннамска шэлэ шадар, № 1 шоссе харгыһаа баруугаар Америкын авиациин ехээр бомбодожо байбашье һаань, сүлөөрэлгын арадай зэбсэгтэ хүсэнүүд Куангчи хото руу добтолон орохые һэдэһэн дайсанай автоколононуудые артиллереэр һамна буудана. Куангчи хотые тойроод, сүлөөрэлгын армиин ба Сайгоной армиин шэлэгдэмэл частьнуудай хоорондо боложо байһан тулалдаан час соошье таһалданагүй. Баруун гүрэнүүдэй информационно агентствэнүүдэй мэдээсэһэнэй ёһоор, Куангчи городые эзэлхэ зорилготойгоор Сайгоной сэрэгэй хэһэн добтолго амжалта туйланагүй.

Вьетнамай гурбадахи ехэ город болохо Хюэе тойроод, сүлөөрэлгын хүсэнүүд Сайгоной сэрэгшэдтэ шанга добтолго хэнэ. АП агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Хюэ городһоо баруулжаа оршодог сэрэгэй «Бастонь» гэжэ бааза артиллериин ехэ буудалгада ороо. Энэ буудалгын үедэ Сайгоной сэрэгэй ехэ склад тэһэлэгдэһэн байна.

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамай патриодууд Куангчи, Тхыатхиен провинцинуудта июлиин 22-ой үдэр Сайгоной армиин 250 солдат ба офицернүүдые үгы хээ гээд АПО агентство дамжуулба.

Вьетнамай түбэй районуудай эрье шадар патриодууд сэрэгэй Фухоа баазын бензин хадагалдаг склад, Кюинен город шадар үшөө 4 миллион литр шэнгэн түлишэ үгы хэбэ.

* * *

ЛОНДОН. (ТАСС). Камбоджые сүлөөрүүлгын арадай зэбсэгтэ хүсэнүүд Сайгоной армиин частьнуудтай шанга тулалдаа үргэлжэлүүлһээр. Рейтер агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Кампонгтрабек гэжэ тосхон сүлөөрэлгын хүсэнүүдэй мэдэлдэ абтаһаар гурба һараһаа дээшэ болобо. Һүүлэй үедэ дайсан Пномпень-сайгон гэһэн шоссе харгы дээрэхи бүхэлэлтые эзэлхые ехэ оролдолго гаргана.

НЬЮ-ИОРК

США „Е. Р. Т. С“ гэжэ хэмэл одо табиба

ТАСС

Америкын Холбоото Штадууд «Е.Р.Т.С» гэжэ хэмэл одо табиба. Июлиин 21-дэ табигдаха байһан энэ одоной ниидэлгэ «Дельта» гэжэ ракетын двигатель соо элирүүлэгдэһэн дутагдал дээрэһээ хойшолуулагдаһан байгаа.

Сэрэгэй агаарай Вандерберг гэжэ бааза дээрэһээ (Калифорни штат) табигдаһан хэмэл одон «Газарай байгаалиин баялигай хорохо байһаниие шэнжэлгэдэ» зорюулагданхай.

Аэронавтика ба замбуулинай дайдые шэнжэлхэ талаар национальна управлени энэ хэмэл одондо ехэ анхарал хандуулна. «Тус одон хадаа энээнһээ урдань хүнэй жолоодолгогүйгөөр ниидхүүлэгдэһэн бүхы ракетэнүүдһээ эгээл шухалань байжа магад» гээд управлениин хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэн мэдүүлһэн байна.

ТРЕПТОВ-ПАРКЫН 85 ЖЭЛ

БЕРЛИН. (ТАСС). Берлинэйхидэй амардаг газар-Трептов-паркда хүн зон ходо олон байдаг. Мүнөө тус паркын байгуулагдаһаар 85 жэл гүйсэбэ.

Германиин хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй түүхэ энэ паркын нэрэтэй холбоотой юм. 1918 оной революциин үдэрнүүд, һүүлээрнь хүдэлмэришэдэй митинг ба маевконууд эндэ үнгэргэгдэдэг байһан. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай һүүлдэ, Европын ажалшадые фашизмын дарлалтаһаа сүлөөлэлгын түлөө тэмсэлдэ ами бэеэ үгэһэн совет сэрэгшэдтэ мемориалай тэндэ табигдаһанай һүүлээр тус парк эгээл ехээр алдар сууда гараһан.

Мемориалай тэгэн дунда совет солдадта табигдаһан мантан томо хүшөөгэй дэргэдэ амиды сэсэгүүдэй баглаа таһалдадаггүй. Хүдэлмэришэд ба һурагшад, немец сүлөөтэ залуушуулай союзай түлөөлэгшэд ба ГДР-эй арадай национальна армиин сэрэгшэд эдэ сэсэгүүдые бүхэли жэл соо асаржал байдаг. Дэлхэйн бүхы заха үзүүрһээ ерэһэн олон миллион аяншалагшад энэ нангин газарые харадаг лэ. Дайнай жэлнүүдтэ баатаршалга харуулһан совет арадые хүндэлхэеэ пионернүүд-тельмановецүүд ходо эндэ ерэдэг.

САГАЙ УЛАРИЛ

Мүнөөдэр республикадамнай ... үүлэтэйшэг байха. Урда ай... гуудаар бага зэргээр бороо ор... хо, бусад газарнуудта ши... нойтон орохогүй. Зүүн-хойн... һоо секундын 5—10 метр ... сэтэйгээр һалхилха. Темпера... тура 20—25. Бэйгал шад... 15—20. Улаан-Үдэдэ һүнинд... 12—14, үдэртөө 23—25 гра... дус дулаан байха.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ

Манай адрес, телефону...

г. Улаан-Удэ, ул. Ленина ... Телефоны: редактора — 54-..., приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08,, зам. редактора — 62-62, ответ. секретаря — 50 52, зам. ответ. секретаря — 66 76, отделы: партийной жизни — 60-91, . сельского хозяйства — 64-36, 63-86, пропаганды и агитации — 56-2..., промышленности и строительства — 61-35, советского строительства и быта — 69-58, культуры и школ — 60-21, писем рабселькоров — 67-81, информации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Н-01452. Заказ № 13...